

Byzantina Symmeikta

Vol 1 (1966)

SYMMEIKTA 1

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1966

Σακκελίωνος παραλειπόμενα (Συμβολή πρώτη)

Αθανάσιος Δ. ΚΟΜΙΝΗΣ

doi: [10.12681/byzsym.552](https://doi.org/10.12681/byzsym.552)

Copyright © 2014, Αθανάσιος Δ. ΚΟΜΙΝΗΣ

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

ΚΟΜΙΝΗΣ Α. Δ. (1966). Σακκελίωνος παραλειπόμενα (Συμβολή πρώτη). *Byzantina Symmeikta*, 1, 35–75.
<https://doi.org/10.12681/byzsym.552>

ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

(Συμβολή πρώτη)

Ὁ Ἰωάννης Σακκελίων περιγράφων τοὺς Πατμιακοὺς κώδικας πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ τὴν ἐξέλιξιν τὴν ὁποίαν θὰ εἶχον ἡ Κωδικολογία ἐν γένει καὶ ἡ Παλαιογραφία εἰδικώτερον εἰς τὰς ἡμέρας μας, ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἀντεμετώπισε τὰ συναφῇ πρὸς τὴν καταλογογράφησιν τῶν κωδίκων προβλήματα, καθ' ὃν τρόπον ταῦτα ἀντιμετωπίζονται σήμερον.

Αἱ παραλείψεις αὗται, ὡς ἐξετέθη ἤδη εἰς τὴν προηγουμένην μελέτην τοῦ παρόντος τόμου¹, καὶ ἡ ἀνάγκη ὅπως αἱ λαμβάνουσαι μέχρι σήμερον πληροφορίες εἰς τοὺς Πατμιακοὺς κώδικας γίνουσι γνωσταὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν Ἐπιστήμην καθόλου, μᾶς ὤθησαν εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνασυντάξεως τῆς *Πατμιακῆς Βιβλιοθήκης*. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι φυσικὸν ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς συντάξεως καὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ νέου Καταλόγου νὰ βραδύνη πολὺ ἀκόμη, ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον ὅπως καταστήσωμεν γνωστὰς εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν παρέχοντες οὕτω τὴν δυνατότητα τῆς ἀξιοποιήσεώς των.

Τὰς παραλείψεις ταύτας τοῦ Σακκελίωνος — ὅθεν καὶ ὁ τίτλος τῆς παρούσης μελέτης *Σακκελίωνος Παραλειπόμενα* — δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν εἰς τὰς ἀκολουθούσας κατηγορίας, ἀναλόγως τῆς φύσεως ἐκάστης ἐξ αὐτῶν :

α) Παράλειψις ἀναγραφῆς καὶ περιγραφῆς προσθέτων φύλλων ἢ τμημάτων κώδικος. Οὕτω δὲν ἐπεσημάνθησαν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν περιεγράφησαν πρόσθετα τμήματα κωδίκων, τετράδια ἢ φύλλα, ἅτινα ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ καιροὺς ὡς παράφυλλα κατὰ τὰς σταχώσεις ἢ ἀνασταχώσεις πολλῶν χειρογράφων. Τὰ πρόσθετα ταῦτα σπαράγματα προέρχονται συνήθως ἐκ παλαιοτέρων κωδίκων καὶ περιέχουν κείμενα διάφορα τοῦ κειμένου τοῦ εἰς ὃν συνεσταχώθησαν κώδικος.

β) Παράλειψις ἀναγραφῆς ἡσόνων ἔργων συγγραφέως τινὸς ἕνεκα πτώσεως φύλλου τοῦ κώδικος. Συχνάκις εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἐξ ἐνὸς κώδικος ἐξέπεσε φύλλον ἐν ᾧ περιείχετο τὸ τέλος ἔργου συγγραφέως τινὸς (λό-

1. Ἀθανασίου Δ. Κομίνη, Ὁ νέος Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Πάτμῳ ἱερᾷ Μονῇ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (Μέθοδος καὶ προβλήματα), σελ. 17 κέ.

γος, ἐπιστολή κλπ.) καὶ ἡ ἀρχὴ ἑτέρου ἔργου τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλου συγγραφέως ἐδηλώθη μόνον ἢ ὑπαρξίς τοῦ πρώτου ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ ὁποίου ἐλάνθανεν ἔκτοτε τὸ ἐπόμενον ἀκέφαλον ἔργον.

γ) Παράλειψις μνείας ἐπὶ μέρους κειμένων ἀνηκόντων εἰς γενικωτέραν ἐνότητα. Ὁ Σακκελίω προκειμένου περὶ ἔργων γενικοῦ περιεχομένου, ὡς εἶναι φέρ' εἰπεῖν τὰ ἐκκλησιαστικοῦ, λειτουργικοῦ, ἀσκητικοῦ κλπ. ἐνδιαφέροντος, ἤρκεσθη πολλάκις εἰς γενικὸν χαρακτηρισμὸν χωρὶς νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς λεπτομερείας καὶ χωρὶς νὰ δηλώσῃ τὰ ἐπὶ μέρους κείμενα. Οὕτω π.χ. πολλοὶ κώδικες χαρακτηρίζονται ὡς *εὐαγγέλια, πραξαπόστολοι, ἀσκητικά, συναξάρια, νομικά* κλπ., χωρὶς νὰ ἐπισημαίνωνται τὰ ἐπὶ μέρους κείμενα (προοίμια, κεφάλαια, ἀνθολογούμενοι συγγραφεῖς, ἀποφθέγματα ἢ διηγήσεις, ἡμερομηνίαι καὶ ὀνόματα ἐγκωμιαζομένων ἀγίων, πίνακες περιεχομένων κλπ.), στοιχεῖα δηλαδὴ ἀπαραίτητα διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν ἑνὸς κώδικος καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀξίας αὐτοῦ.

δ) Παράλειψις μνείας κειμένων γεγραμμένων μεταγενεστέρως εἰς παλαιούς κώδικας. Πολλοὶ κώδικες ἐπὶ τῶν ἀρχικῶς ἀγράφων καταλειφθέντων φύλλων των, τῶν περιθωρίων, τῶν παραφύλλων καὶ αὐτῶν τῶν πινακίδων ἀκόμη φέρουν πολλάκις σημειώσεις καὶ κείμενα γεγραμμένα ὑπὸ μεταγενεστέρων χειρῶν. Πλὴν τῶν *βραχέων χρονικῶν*, πολλὰ τῶν κειμένων τούτων οὐδεμιᾶς ἔτυχον μνείας εἰς τὸν παλαιὸν Κατάλογον.

ε) Ἐσφαλμένοι χαρακτηρισμοί. Εἰς τινὰς περιπτώσεις κώδικες χαρακτηρίζονται διὰ τῆς γενικῆς φράσεως *ὁμοίος τῷ προηγουμένῳ*, ἐνῶ οὐχὶ σπανίως οὗτοι ἀποδεικνύονται διάφοροι ἐκείνων.

ς) Διάφορος σειρὰ ἀναγραφῆς ἐπὶ μέρους κειμένων χάριν εὐκολίας. Ἐνίοτε ἔργα ἑνὸς συγγραφέως δὲν κατεγράφησαν κατὰ τὴν ἐν τῷ κώδικι σειρὰν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπῆχθησαν εἰς γενικωτέραν ἐνότητα διὰ διαφόρους ἐκάστοτε λόγους (τήρησις ἀλφαβητικῆς σειρᾶς, συγκέντρωσις ἔργων ἑνὸς συγγραφέως ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κλπ.). Ἡ συστηματικωτέρα αὕτη κατὰτάξις ἀντενδείκνυται κατὰ τὴν καταλογογράφησιν τῶν κωδίκων· τοῦναντίον μάλιστα κρίνεται ἀπαραίτητος ἡ ἀναγραφὴ τῶν κειμένων κατὰ τὴν ἐν τῷ κώδικι σειρὰν, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν διευκολύνει τὴν κατὰτάξιν αὐτοῦ εἰς ὁμάδας καὶ οἰκογενείας κωδίκων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιστᾷ εὐχερεστέραν τὴν μελέτην τῆς χειρογράφου παραδόσεως ἑνὸς συγγραφέως.

ζ) Παράλειψις μνείας καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων, ἀρχικῶν γραμμάτων κλπ. Σημειωτέον ὅτι ἀξίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης δὲν ἔχουν μόνον αἱ ἀριστουργηματικαὶ ὀλοσέλιδοι μικρογραφίαι, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο καλλιτεχνικὸν στοιχεῖον, διότι δύναται οὐ μόνον νὰ ἀποτελέσῃ καθ' ἑαυτὸ ἀντικείμενον ἐξετάσεως τῆς οἰκείας ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς προελεύσεως τῶν κωδίκων.

η) Ἐσφαλμένη χρονολόγησις. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὁ Σακκελίω

μετά πολλῆς ὀξύδερκείας καὶ ὀρθῶν κριτηρίων ἐχρονολόγησε τοὺς Πατμιακοὺς κώδικας. Βεβαίως εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐσφάλῃ, ὥς εἶναι φυσικὸν ἄλλως τε νὰ συμβαίῃ περὶ τὰς χρονολογήσεις κωδίκων, ἰδίᾳ ὅσας δὲν βοήθοῦν εἰς τοῦτο οὔτε τὰ κείμενά των οὔτε ἡ ὕλη καὶ τὰ λοιπὰ ἐξωτερικά των στοιχεῖα.

θ) Ἀνώνυμα, ψευδεπίγραφα ἢ ἀδήλων συγγραφέων ἔργα. Μετὰ πάροδον ἐνὸς περίπου αἰῶνος τὰ πλεῖστα τῶν κειμένων ἐγένοντο ἀντικείμενον κριτικῶν ἐκδόσεων καὶ ἐμελετήθησαν ἐπιστημονικῶς. Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι σήμερον νὰ δυνάμεθα νὰ ἀποδίδωμεν ἀνώνυμα ἔργα εἰς τοὺς συγγραφεῖς των ἢ ἀντιθέτως νὰ ἀπαλλάσσωμεν συγγραφεῖς τῆς εὐθύνης κειμένων τὰ ὅποια οὐδέποτε ἔγραψαν.

Αὐταὶ κυρίως ὑπῆρξαν αἱ παραλείψεις τοῦ Σακκελίωνος, τὰς ὁποίας θὰ προσπαθήσωμεν ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ νὰ ἐκθέσωμεν κατωτέρω ἀφίνοντες τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν διὰ τὸν νέον Κατάλογον. Καὶ ὥς πρώτην συμβολὴν παρέχομεν τὰ παραλειπόμενα τῶν πρώτων τριάκοντα κωδίκων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 1

1. Ὁ ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος χαρακτηριζόμενος ὡς ἄδηλος συγγραφεὺς τοῦ πρώτου τμήματος τοῦ κώδικος εἶναι ὁ Ἀντίοχος Μοναχός, αἱ πνευματικαὶ ὑποθέσεις δὲ τὰ ρλ' (καὶ ὄχι ρπ') κεφάλαια αὐτοῦ (PG 89, 1421 - 1849).

Πλὴν τῶν θ' κεφαλαίων, ἅτινα ἐξέπεσαν μετὰ τῶν πρώτων φύλλων τοῦ κώδικος, ἐλλείπουν ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἔνεκα πτώσεως δηλαδὴ καὶ ἄλλων φύλλων μὴ συνεχομένων ἐκ τῶν ἐπομένων δύο τετραδίων, καὶ τὰ ἐξῆς κεφάλαια ἢ τμήματα αὐτῶν :

α) Τοῦ κεφ. ι' ἢ ἀρχή.

β) Τοῦ κεφ. ιγ' τὸ τέλος.

γ) Τὰ κεφ. ιδ' καὶ ιε' ὁλόκληρα μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ κεφ. ις'.

δ) Τοῦ κεφ. ιζ' τὸ τέλος.

ε) Τὸ κεφ. ιη' ὁλόκληρον μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου κεφ. ιθ'.

Σημειωτέον ὅτι ἡ σειρά τῶν κεφαλαίων ἐν τῷ κώδικι εἶναι διάφορος τῆς παρὰ τῷ Migne ἐκδόσεως.

2. Τὸ ἐν τῷ κώδικι (φφ. 211^v - 247^v) τελευταίαν σειρὰν ἔχον ἔργον: *Νείλου μονάζοντος ἐρημίτου διήγημα εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει μοναχῶν. . .*, περατοῦται κολοβὸν διὰ τῶν λέξεων : *ἀναλύειν οὐ πεφυκός διὰ τοῦτο οὐκ ἐμμησάμην σαρκῶν | (μητέρας ἀγεννῶς ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς. . .)* (PG 79, 660 A-B).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 2

1. Τὸ ὑπόμνημα εἰς τοὺς δύο λόγους Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου *Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα*, ὀφειλόμενον εἰς ἀνώνυμον συγγραφέα, εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ τοῦ Νικήτα Ἡρακλείας, ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος θὰ τὸ ἐχρησιμοποίησεν ὡς πηγὴν διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἰδικοῦ του ὑπομνήματος.

Ὁ κώδιξ ἄρχεται ἀκέφαλος ἀπὸ τῶν λέξεων: |*τι μὲν . . . του τοῦ λόγου πανηγυρικὸν τὸ εἶδος. . .* Τελευτᾷ δὲ οὕτως: . . . *ἦν καὶ οὗτος μυσταγωγίαν καλεῖ καὶ τῆς θεότητος καθ' ὅσον καὶ ἐνταῦθα τὰς αὐγὰς ἐδέξαντο τῆς γνώσεως καὶ θεώσεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.*

Τμήμα τῶν ὑπομνημάτων τούτων ἐξέδωκεν ὁ I. S a j d a k, *Historia critica scholiastarum et commentatorum Gregorii Nazianzeni . . .*, Κρακοβία 1914, σελ. 206 - 208.

2. Τὰ φφ. 297 - 299 προέρχονται ἐξ ἄλλου κώδικος, συνεσταχώθησαν δὲ μετὰ τοῦ παρόντος καὶ ἐν τέλει αὐτοῦ εἰς θέσιν παραφύλλων. Ἡ γραφὴ αὐτῶν φαίνεται τοῦ ι' - ια' αἰῶνος, τὸ δὲ κείμενον ἐπὶ μιᾷ στήλης ἀνήκει μᾶλλον εἰς τινὰ *Ἑρμηνείαν* τῶν Θείων Γραφῶν ἢ εἰς ὁμιλίαν ἐπὶ Γραφικῶν θεμάτων.

α (φ. 297^{r-v}) Ἄρχ. . . | ὥς ἂν θάτερον μόνον ποιῶ. . . τῆς ὥδῃς ἀκούοντες τῷ ταῦτα ἐπάδοντι . . .

Τελ. . . . ὁ ἐξανατέλλων γὰρ φησι χόρτον τοῖς |

β (φ. 298^{r-v}) Ἄρχ. . . | *σις ἦν τῶν μαθητῶν τὸ πλῆθος διὸ καὶ ἐπήγαγεν ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ. . .*

Τελ. . . . ὁμοίως τῷ προοιμίῳ τὸ τέλος ὑφαίνει καὶ γὰρ |

γ (φ. 299^{r-v}) . . . | *νυμίας ὄντα ἀνάξιον ὥστε καὶ σὺ κατὰ χάριν ἐσώθης. . . καὶ γὰρ ἀποβεβλημένος ἦς· μὴ τοίνυν στασίαζε . . .*

Τελ. . . . τὰς θείας ἐπωδὰς καὶ τὰς ἐντεῦθεν καὶ τὰς ἀπὸ |

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 3

α) Τοῦ παρόντος κώδικος ἐλλείπει ἡ ἀρχὴ τῆς *Πρὸς Σεραπίωνα Α'* ἐπιστολῆς τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου κατὰ τῶν λεγόντων ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον *κτίσμα ἐστίν. . .* Αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῶν λέξεων: (*. . . κοινὸν ἡγησάμενος ἐν ᾧ ἡγιάσθη*) | καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. . . (PG 26, 548A).

β) Τοῦ λόγου *Πρὸς Μαρκελλῶνα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ψαλμῶν* (φφ. 290^v - 292) περιεσώθη μόνον ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, 19 περίπου φύλλων ἐκπεσόντων μετὰ τὸ φ. 290.

(φ. 290^v) Ἔρχ. Ἔγαμαί σε τῆς ἐν Χριστῷ προαιρέσεως, φίλε Μαρκελλῶνε, καὶ γὰρ καὶ τὸν παρόντα πειρασμὸν καὶ (τοι πολλὰ παθὼν ἐν αὐτῷ. . .) (PG 27, 12A).

(φ. 291) Ἔρχ. (. . . λέγων ταῦτα με)|γάλην ὄφεται τὴν ἐν αὐτοῖς παράκλησιν εἴτε πειράζεται καὶ διώκεται, ψάλλον οὕτως. . . μέχρι τέλους (PG 27, 44B-45C).

ΚΩΔΙΞ AP. 4

Ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τοῦ κώδικος τούτου, περιέχοντος ἔργα τοῦ Μ. Ἀθανασίου, προσετέθησαν κατὰ τὴν στάχωσιν, ὡς παράφυλλα, σπαράγματα ἐξ ἄλλων κωδίκων.

1. Οὕτως ἔχομεν ἐν ἀρχῇ ἐξ φύλλα καὶ ἐν τέλει δύο, ἀποτελοῦντα τετράδιον πλήρες καὶ περιέχοντα κεφάλαια τοῦ Ἀντιόχου Μοναχοῦ. Ταῦτα εἶναι γεγραμμένα διὰ μεγαλογραμμαμάτου γραφῆς τοῦ θ' αἰῶνος καὶ ἀνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ τετράδιον. Τοῦ τετραδίου τούτου κατὰ τὴν τελευταίαν στάχωσιν ἀπεσπάσθη ἐν δίφυλλον (τὸ 1ον καὶ 8ον φύλλον) καὶ ἐσταχώθη ἐν τέλει, εἴτα δὲ ἡριθμήθησαν ἀπὸ α - f τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος ἐξ φύλλα καὶ g - h τὰ δύο τελευταῖα, ἐνῷ ἡ φυσικὴ σειρά των εἶναι : g, a - f, h. Τὸ τετράδιον τοῦτο περιέχει κατὰ σειράν α (φφ. g, a) *Πίνακα τῶν περιεχομένων ρλ' κεφαλαίων* ὑπὸ τὸν ἀκόλουθον τίτλον : *Ἐπιστολὴ Ἀντιόχου μοναχοῦ τῆς Λαύρας τοῦ Ἀββᾶ Σάβα πρὸς Εὐστάθιον ἡγούμενον Μονῆς Ἀτταλίνης πόλεως Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας κεφάλαια διάφορα ρλ' καὶ προσευχὴ ἐξομολογήσεως* β (φφ. a - d) *Α' Περὶ πίστεως* γ (φφ. d - e) *Β' Περὶ ἐλπίδος* δ (φφ. e - f^v) *Γ' Περὶ ἐστιάσεως* ε (φφ. f^v - h^v) *Δ' Περὶ γαστριμαργίας* ς (φ. h^v) *Ε' Περὶ μέθης* (οὐχὶ πλήρες) (PG 89, 1421 - 1445C).

2. Ἐν ἀρχῇ ἐπίσης τοῦ κανονικοῦ πρώτου τετραδίου τοῦ κώδικος προσετέθη φύλλον ἐκ Μηναίου τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ ια' αἰῶνος, ἐν ᾧ περιέχεται τμῆμα τῆς ἀκολουθίας τῶν ἡμερῶν ια' καὶ ιβ' : Ἔρχ. | *ἡμῶν τὴν πταίσασαν σοῦ ὑπερφυνῶς ἐξ αἱμάτων. . .*

ὥδῃ θ' : Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν...

Κοσμεῖν τὴν ἔνδον ψυχὴν ...

Ἰδεῖν ποθοῦσα τὸν ὑπὲρ αἰσθησιν ...

Ὡδῆς καὶ ἤχον ἐπαπολαῦσαι ...

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιβ' εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας Τάραχον, Πρόβον καὶ Ἀνδρόνικον...

Χορὸς ἀγγελικός ...

Τῆς ἁγίας Τριάδος ...

**Οψιν συντριβόμενος ...*

**Εφερὲς τυπτόμενος ...*

Πυρὶ συμφλεγόμενος ...

Τελ. *θηρσί τε συμπλεκόμενος καὶ τελειού|(μενος ...).*

Τὸ Μηναιῖον ἐξ οὗ τὸ παρὸν φύλλον ἐξέπεσεν ἀντιπροσωπεύει τὴν ἱεροσολυμιτικὴν τάξιν, τὰ δὲ ἀνωτέρω κείμενα εἶναι ἀνέκδοτα. Τὰ τρία πρῶτα τροπάρια τὰ ἀρχόμενα διὰ τῶν γραμμάτων *K I Q* ἀνήκουν εἰς κανόνα τοῦ ὕμνογράφου Γεωργίου εἰς τὴν Ζηναῖδα, οὗ ἡ ἀκροστιχίς : *Ἡ Ζηναῖς ζῆ καὶ θανοῦσα σαρκίῳ* (Ἐκκλησ. Φάρος 37 (1939), σελ. 246 - 247).

3. Ὁ κῶδιξ ἐπίσης κοσμεῖται διὰ πολυχρώμων καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ πρωτογραμμάτων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 5

1. Τοῦ κώδικος προτάσσεται *Πίναξ* τῶν περιεχομένων ἐρωτήσεων Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου ἀκέφαλος καὶ κολοβός, διότι ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τοῦ πρώτου τετραδίου ἀνά ἓν φύλλον.

(φ. 1) Ἀρχ. ἀπὸ τῆς λ' ἐρωτήσεως : *(Τίνος ἔνεκεν καταρᾶται ὁ Ἰώβ) | τὴν ἡμέραν αὐτοῦ.*

(φ. 4). Τελ. διὰ τῆς ἐρωτήσεως ρμα' : *Ἐάν τις ὀρίσῃ παρ' ἑαυτῷ . . . τί ὀφείλει ποιῆσαι* (PG 89, 316 - 328).

2. Τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ κώδικος αἱ σωζόμεναι ἐρωταποκρίσεις *Εἰς τὰ ἄπορα τῆς θείας Γραφῆς εἶναι σκζ', ὧν ἡ μὲν α' ἄρχ. Εἰς τὸ ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν : Ἐρώτ. Τίς ὁ εἰπὼν καὶ τίνι λέγει ; Ἀπόκρ. Ὁ πατήρ ὁ εἰπὼν τὸ ποιήσωμεν. . .* Τελ. κολοβὸν διὰ τῶν λέξεων : *. . . τῆς ὀργῆς καὶ ἀναβάντες τῆς αἰχμαλω|(σίας. . .)* (=κεφ. σκζ', Ἑσδρας βιβλίον Α').

3. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ καλλιτεχνικοῦ ἐπιτίτλου καὶ ἀρχικοῦ γράμματος (φ. 5).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 6

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο Ἀνθολόγιον ἔχει πολλὰ ὑποστῆ ὑπὸ τε τοῦ χρό-

νου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Πολλὰ φύλλα ἐξέπεσαν ἢ ἀπεσπάρθησαν, ἄλλων δὲ ἡ σειρὰ διατετράχθη κατὰ τὴν στάχωσιν. Κατὰ ταῦτα ὁ ἀρχικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων κεφαλαίων ἦτο ἀσφαλῶς μεγαλύτερος τῶν ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος μγ' ἀναγραφομένων. Ὁ abbé M. Richard πιστεύει ὅτι εἶναι *de plus ancien témoin de ce que nous appelons le 'Florilegium sacroprofanum titulorum LVI'* (πρὸς βλ. Bulletin d'Information de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes 7 (1958), σελ. 36).

Ἄν λοιπὸν δεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ ἡμέτερον Ἀνθολόγιον περιεῖχε νς' κεφάλαια, πρέπει νὰ ἐξέπεσαν ιγ'. Οὕτως, ἐνῶ ἐν φ. 183^v γίνεται λόγος *Περὶ δόξης* (Σακκελ. κεφ. κς'), εἰς τὸ ἐπόμενον φ. 184 ἡ συνέχεια εἶναι *Περὶ παιδων ἀγωγῆς*. Ἐπειδὴ δὲ τὸ φ. 183^v εἶναι τὸ τελευταῖον τοῦ τετραδίου κδ', ὑποθέτομεν ὅτι ἐξέπεσεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τοῦλάχιστον τετράδιον, ἐκτὸς τῶν ἐπὶ μέρους φύλλων, τὰ ὅποια ἔχουν ἀποσπασθῇ ἐκ διαφόρων σημείων τοῦ κώδικος.

ΚΩΔΙΞ AP. 8

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ξυλίνων πινακίδων τοῦ κώδικος ἐπεκολλήθησαν δύο περγαμηνὰ δίστηλα φύλλα, ἀνὰ ἓν εἰς ἐκάστην πινακίδα, προερχόμενα ἐκ κώδικος τοῦ ια' αἰῶνος καὶ περιέχοντα λόγους πατέρων.

α) φ. Πιν. Α' Ἀρχ. . . | *μῆσαι τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα μὴ περιτῆς γυμνὸν μηδὲ ἐνταῦθα μὲν σῆρικοῖς τιμᾶν ἱματίοις. . .*

Τελ. . . καὶ φιλοτιμίας ἀφορμὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖ δὲ ἔλεημο|

β) φ. Πιν. Β' Ἀρχ. . . | *τος νεοττία στρουθῶν ἐπιτιθεμένου πανταχοῦ.*

Τελ. . . *περιορῶσιν ἄχ . . . νῶ τοὺς περιτόντας καὶ σωφροσύνης |*

ΚΩΔΙΞ AP. 10

1. Ὁ κώδιξ οὗτος ἀκέφαλος καὶ κολοβὸς περιέχει λύσεις Θεοδωρήτου Κύρου εἰς τὰ ἄπορα τῆς Θείας Γραφῆς.

Ὁ Σακκελίω μνημονεύει *Γένεσιν*, *Ἐξοδον*, *Λευϊτικόν*, *Ἀριθμούς*, *Δευτερονόμιον* καὶ *Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ*. Εἰς ταῦτα δέον ὅπως προστεθοῦν καὶ οἱ *Κριταὶ* (φφ. 128 - 134^v), τῶν ὁποίων ὁμοῦς ἐλλείπει τὸ τέλος, ἐκπεσόντων τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ κώδικος. Τελευτᾷ διὰ τῶν λέξεων : *...λέγειν ἐκέλευσε καὶ διελεγχόμενος ἀνήρει : | (Ἐρώτ. Κ'. Τί δήποτε συνεχώρησεν. . .)* (PG 80, 508A).

2. Σημειωτέον ὅτι τὰ φφ. 17 - 50 ἐν οἷς περιέχεται τμήμα τῆς *Γενέ-*

σεως καὶ ὁλόκληρος ἡ *Ἔξοδος* προσετέθησαν ἐκ τῶν ὑστέρων γραφέντα ὑπὸ ἄλλης χειρὸς κατὰ τι μεταγενεστέρας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ἀντίστοιχον τμήμα τοῦ κώδικος ἐξέπεσεν ἢ κατεστράφη ὀλίγον μετὰ τὴν συγγραφὴν του.

(φ 1) Ἄρχ. ἀκέφαλον ἀπὸ τοῦ ξδ' κεφαλαίου *Εἰς τὴν Γένεσιν* διὰ τῶν λέξεων : (. . . κείμενον εἶδρον Ἑβρεῖ) | τὸ δὲ Ἑβρεῖ ἐξελληνιζόμενον Ἑβραῖος γίνεται . . . (PG 80, 168A).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 12

Ὁ κώδιξ οὗτος χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος *ὁμοιος* πρὸς τὸν προηγούμενον. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 11 κώδιξ ὅμως εἶναι Πραξαπόστολος ἐν περικοπαῖς κατὰ τὴν τάξιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ὁ παρὼν κώδιξ περιέχει τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (φφ. 1 - 66^v), τὰς ἑπτὰ Καθολικὰς ἐπιστολάς (φφ. 68^v - 99^v), τὰς δέκα τέσσαρας ἐπιστολάς τοῦ Παύλου (φφ. 99^v - 245^v), τὴν Ἀποκάλυψιν (φφ. 246 - 274^v), καὶ τὸ Μηνολόγιον (φφ. 275 - 278^v) σωζόμενον μέχρι τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, ἔνεκα πτώσεως τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ κώδικος. Ταῦτα πάντα μετὰ τῶν γνωστῶν ὑποθέσεων καὶ τοῦ μαρτυρίου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου (φφ. 66^v - 68) προτασσομένων τῶν ἀντιστοιχῶν κειμένων. Ἡ σύγχυσις ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ κώδιξ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὰ ἐπ' ἐκκλησίᾳ ἀναγνώσματα, τῶν ὁποίων ἐδηλώθη ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος δι' ἐρυθρᾶς μελάνης· ἐν ταῖς ᾧραις ἐσημειώθησαν ὡσαύτως καὶ αἱ ἡμερομηνίαι, καθ' ἃς αἱ περικοπαὶ αὗται ἀναγινώσκονται.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 13

1. Καὶ ὁ παρὼν κώδιξ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος *ὁμοιος* πρὸς τοὺς προηγούμενους. Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς εἶδομεν, ὁ ὑπ' ἀριθ. 12 κώδιξ εἶναι διάφορος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδιξ εἶναι Πραξαπόστολος κατὰ τὴν τάξιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ὁμοιος δηλαδή πρὸς τὸν ὑπ' ἀριθ. 11.

2. Ἐν τε τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει τοῦ κώδικος συνεσταχώθησαν φύλλα τινὰ προερχόμενα ἐξ ἑτέρου κώδικος τοῦ ἰα' αἰῶνος περιέχοντα λόγους Δίωκος τοῦ Χρυσοστόμου. Τὰ ἐν ἀρχῇ φύλλα φέρουν ἀρίθμησιν α - δ καὶ τὰ ἐν τέλει 265 - 267 (παλαιότερον d - f). Ἐκ τούτων μόνον τὰ β, γ, d, e καὶ f περιέχουν ἔργα τοῦ προμνημονευθέντος λογίου, ἡ δὲ σειρὰ αὐτῶν εἶναι τεταραγμένη. Ἡ κανονικὴ των σειρὰ εἶναι ἡ ἀκόλουθος : β, e, d, γ καὶ f. Τὰ φύλλα

ταῦτα ἀπεσπάρσθησαν ἀσφαλῶς ἐξ ἑνὸς τετραδίου κώδικος περιέχοντος ἔργα Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου· ἐκ τῶν παρουσιαζομένων κενῶν τοῦ κειμένου δυνάμεθα μετ' ἀκριβείας νὰ ἀποκαταστήσωμεν καὶ τὴν σειρὰν ἣν εἶχον εἰς τὸ τετράδιον : Ἐκ τῶν ὀκτὼ φύλλων τοῦ τετραδίου τὸ α' ἐξέπεσε, τὸ β' = β, τὸ γ' ἐξέπεσε, τὸ δ' = e τὸ ε' = d, τὸ ζ' (δίδυμον τοῦ γ') ἐξέπεσε, τὸ ζ' = γ καὶ τὸ η' = f. Τὸ περισωθὲν κείμενον ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ Γ' Περὶ βασιλείας λόγου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Δ'.

α (φ. β^γ - v) Ἔρχ. (ἀ)|φροδίσια ταῦτα ἡδίστα καὶ ἀνυβριστότατα (Περὶ βασιλείας λόγος Γ', ἐκδ. Morel, σελ. 52D), διακόπτεται εἰς τὰς λέξεις : ...βασιλεὺς βούλεται πολλαχοῦ καὶ | (Αὐτόθι, σελ. 54D).

β (φφ. e - d^v) Ἔρχ. (γυμνά)|σια μεστὰ καὶ παλαιίστρας . . . (Αὐτόθι, σελ. 56D), διακόπτεται εἰς τὰς λέξεις : . . . ἐνταῦθα διέτριβεν ἐν τοῖς κοινοῖς τε καὶ ἱεροῖς | (Περὶ βασιλείας λόγος Δ', ἐνθ' ἄνωτ, σελ. 60D).

γ (φφ. γ - f^v) Ἔρχ. . . | ἥ οὐκ οἶει τὸν ἀδύνατον ἡνιοχεῖν . . . (Αὐτόθι, σελ. 63A), διακόπτεται εἰς τὰς λέξεις : . . . καὶ σὺ νῦν Δαρείου στοχάζει καὶ σοῦ ἐκεῖνος, καὶ τυχὸν ἂν πλήξαις τε καὶ ἐκβάλῃς αὐτόν· ἐπισκοπώτερος γὰρ εἶναί μοι δοκεῖς ἔπειτα | (Αὐτόθι, σελ. 67A).

3. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τῆς Α' πινακίδος τοῦ κώδικος ἐπικεκόλληται περγαμνὸν φύλλον ἐκ κώδικος τοῦ ια' ἐπίσης αἰῶνος περιέχοντος εἰς δύο στήλας τμῆμα τοῦ βίου τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου, συνταχθέντος ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπόλεως.

Ἔρχ. (ἐπι)|πλήξας καὶ νουθετήσας αὐτόν καὶ τοὺς λοιποὺς στηρίζας καὶ τῷ ὑποδείγματι φοβήσας ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ . . .

Τελ. ... καὶ τῶν παλαιστινῶν μετὰ τοῦ αὐτῶν ἐξιέναι ἀρχιεπισκόπου ἐνετείλατο ὁ μέγας Εὐθύμιος Πέτρω τῷ τῶν Σαρακηνῶν ἐπισκόπῳ, ἀπιόντι εἰς τὴν σύνοδον κατὰ πά|(ντα τρόπον ἀκολουθῆσαι Κυρίλλῳ). Πρβλ. E d. S c h w a r t z, Kyrillos von Skythopolis (Texte und Untersuchungen..., 49, 2), Λιψία 1939, σελ. 32,3 - 33,3.

Σημειωτέον ὅτι ὁ κώδιξ ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται τὸ φύλλον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα καὶ ὁ Σιναϊτικὸς 524. τὸ δὲ σωζόμενον τμῆμα ἀνήκει εἰς τὸ κεφάλαιον κ' καὶ κα', ἐνῶ εἰς τὴν ὁμάδα OLVC τὰ ἀντίστοιχα κεφάλαια εἶναι τὰ ιθ' καὶ κ'.

4. Ἐπὶ τοῦ φ. 264^v ἔχει κολληθῆ μικρὸν τεμάχιον ἐκ περγαμνοῦ παλαιοῦ κώδικος η' - θ' αἰῶνος, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα :

ΤΩΝ ΟΧΛΩΝ ΤΩ(N)
ΤΟΝ Κ(ΥΡΙΟ)Ν ΦΙΛΟΥ(N)
ΤΩΝ ΠΕΠΑΥCΑΝ
ΤΟ ΠΗ ΔΕ ΒΟΥ . . .

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 14

1. Ἡ ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος παρεχομένη χρονολογία τοῦ κώδικος εἶναι ἐσφαλμένη. Ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικος παρενέβαλε τὴν χρονολογίαν εἰς τὴν ᾿Αποδημίαν Παύλου τοῦ ἀποστόλου. Οὕτως ἐν φφ. 12^v - 13 γράφει: ... ἐτελειώθη ὁ ἅγιος ἀπόστολος τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ ἐξηκοστῷ καὶ ἐνάτῳ ἔτει τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας· παρήλθοσαν οὖν ἀφ' οὗπερ ἐμαρτύρησεν ὁ ἀπόστολος μέχρι | (φ. 13) τοῦ νῦν ἐξάκισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ πθ' ἔτους ἡνδικτιῶνος ἐνάτης καὶ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐνισταμένου, ἔτη χίλια διακόσια δέκα πέντε...

Κατὰ ταῦτα ὁ κώδιξ ἐγράφη τὸ ἔτος 1280, τὸ δὲ μικρὸν σφάλμα, τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου Παύλου καὶ τοῦ σωτηρίου ἔτους, ὀφείλεται εἰς τὸν ἀντιγραφέα προφανῶς.

2. Ἐπὶ πλεόν τῶν μνημονευμένων προλόγων τῶν Πράξεων καὶ τῶν Ἐπιστολῶν προτάσσονται ἐπίσης τὰ γνωστὰ κεφάλαια καὶ αἱ ὑποθέσεις εἰς ἑκαστον κείμενον.

3. Ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους ἐκάστης πινακίδος ἐπεκολλήθη ἀνὰ ἓν περγαμηνὸν φύλλον δίστηλον τοῦ ια' αἰῶνος. Τὰ περιεχόμενα ἐν αὐτοῖς κείμενα εἶναι:

Πιν. Α' ᾿Αρχ. ... | αἴρειν εἴωθεν ὡς συνειδὸς κατορθωμάτων καὶ ψυχῇ μετὰ παρησίας ζῶσα. . .

Τελ. ... ἀναπετάσαι δὲ τὰς θύρας τοῦ δεσμωτηρίου καὶ λῦσαι τοὺς δεδεμένους ἅπαντας οὐκ (;) |

Πιν. Β' ᾿Αρχ. ... | δεμίας οὐσης· οὕτω μέλλοιμεν θορυβεῖσθαι καὶ ταράττεσθαι πρώτη μὲν οὖν. . .

Τελ. ... ὄγδοον ὅταν δέη μακαρίζειν καὶ ταλανίζειν |

4. Μεταξὺ τῶν πολλῶν σημειώσεων τοῦ κώδικος μνημονεύομεν τὴν ἀκόλουθον ἐνθύμησιν: φ. 253^v: 1750: Μηνὶ οκτοβρίῳ | ἡμέρα ἡλθεν | τὸ κάτεργον τῆς ἀξί(α)ς καὶ ἐπίρας(ιν) τ(όν) ἡγοῦμενον εἰς τα | παλάτια f

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 15

1. Τὰ προτασσόμενα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου κείμενα εἶναι πολλῶν πλείονα τῶν ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ ἀναγραφόμενων. Ταῦτα περιλαμβάνονται εἰς τὰ φύλλα 65^v - 86 κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν:

α (φ. 65^v) *Διατὶ Παύλου ἀποστόλου ἐπιστολαὶ ἸΔ' λέγονται.* "Αρχ. *Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος.* . .

β (φφ. 65^v - 71) *Πρόλογος τῶν ἸΔ' ἐπιστολῶν* (PG 85, 693 - 713.— H. von Soden, *Die Schriften des Neuen Testamentes*, Βερολῖνον - Γοτ-τίγγη 1902 - 1913, σελ. 650 - 656).

γ (φ. 71) *Μαρτύριον Παύλου τοῦ ἀποστόλου* (PG 85, 713 - 716.— Th. Schermann, *Prophetarum vitae fabulosae*, Λιψία 1907, σελ. 115.— Soden, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 369.— BHG^s 1458).

δ (φφ. 71^v - 79^v) *Ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἀναγνώσεων, κεφαλαίων, στί-χων καὶ μαρτυριῶν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου* (PG 85, 716 - 748.— Soden, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 657 κέ.).

ε (φφ. 79^v - 81) *Ὑπόθεσις τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς* (PG 85, 748 - 749.— Soden, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 339 - 340).

ς (φ. 81) *Περὶ τοῦ μακαρίου τέλους τοῦ ἀποστόλου Παύλου.* "Αρχ. *Εἰς τὸ τῆς μανίας ἀκρότατον.* . . Τελ. καὶ τῆς κλήσεως *ἔτη πέντε καὶ τριάκοντα.*

ζ (φφ. 82 - 83^v) *Πρόλογος περὶ τοῦ ἁγίου Παύλου* (PG 118, 308 - 312.— BHG^s 1454).

η (φφ. 83^v - 85^v) *Ἀποδημία Παύλου τοῦ ἀποστόλου* (PG 85, 649 - 652.— Soden, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 367 - 368.— BHG^s 1457b).

θ (φφ. 85^v - 86) *Μαρτύριον Παύλου τοῦ ἀποστόλου* (διὰ δευτέραν φο-ρὰν ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι. Πρβλ. ἄνωτ., ἀριθ. γ).

ι (φφ. 86 - 87) *Ὑπόθεσις τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς* (διὰ δευτέραν φορὰν ἐπίσης. Πρβλ. ἄνωτ., ἀριθ. ε).

2. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος καὶ διὰ χειρὸς τοῦ ἰδ' αἰῶνος ἐγράφησαν καὶ τὰ ἑξῆς κείμενα :

α (φ. 354^v) Τρόπος εὐρέσεως τῶν κύκλων ἡλίου, σελήνης, περὶ βισέ-κτου ἔτους κλπ. "Αρχ. . . . *κατὰ τέσσαρα ἔτη ὁ Φεβρουάριος.* . .

β (φ. 355^v) Περὶ τοῦ ποσάκις ἐνεφανίσθη ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν του. "Αρχ. . . . *τὴν ἀνάληψιν ἑνδεκα ὀπτασίας ὥφθη τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.* . .

γ (φ. 355^v) (Ἐξαποστειλάριον, ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν ἀποστόλων Πέ-τρου καὶ Παύλου τῆς καθ' Ἰουνίου) "Αρχ. *Τῶν ἀποστόλων ἅπαντες τὴν κορυ-φὴν ὑμνήσωμεν.* . . (Μηναῖον Ἰουνίου, ἔκδ. Ρώμης, 1899, σελ. 399).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 17

Ὁ κώδιξ οὗτος διὰ βραχέων περιγραφεῖς ὑπὸ τοῦ Σακκελίωτος περιέχει μέγαν ἀριθμὸν ἀποφθεγμάτων πατέρων καὶ ὠφελίμων διηγήσεων, ἐν αἷς καὶ

ολόκληρον σχεδὸν τὸ Λειμωνάριον τοῦ Ἰωάννου Μόσχου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παροῦσα συλλογὴ εἶναι ἀνθολογία οὐχὶ συστηματικὴ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ κείμενα δὲν ἀκολουθοῦν ἐν πᾶσι γνωστὴν ἄλλοθεν σειρὰν ἐκρίθη σκόπιμος ἡ ἀπλὴ παράθεσις τῶν ἀρχοτελειῶν ἄνευ ἀντιστοιχῶν λεπτομερῶν παραπομπῶν εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἐκδόσεις¹.

α (φφ. 1 - 3^v) **〈Διηγῆσεις διάφοροι περὶ αἰσχυρῶν λογισμῶν〉**. ¹ Ἄρχ. ἀκέφαλον: ... ὅς... βήσας εἰπετ... ὑπερ... νος διὰ παντός ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καὶ ταχέως... μῆσας ἢ ζωὴ τοῦ μὲν ἀρχι... ² Διηγῆσατο τίς τῶν πατέρων ὅτι ἦν τις γέρον μεγάλων ἀξιοθεῖς χαρισμάτων...— οὐκ ἀκούω καὶ ἐξέρχομαι. ³ Παρέβαλεν τίς τῶν γερόντων πρὸς ἄλλον γέροντα καὶ λαλούντων αὐτῶν...— οὐκ ἀπέθανεν. ⁴ Εἶπεν γέρον· σπούδασον ἐπιμελῶς...— ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου. ⁵ Εἶπεν πάλιν· ἡ μέλισσα ὅπου ὑπάγει...— ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐργάζεσθαι. ⁶ Εἶπεν τίς τῶν πατέρων· χρηὶ τὸν μοναχόν...— ἐν τούτοις ὁ μοναχός. ⁷ Εἶπεν πάλιν· νῆψωμεν ἀδελφοί...— ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. ⁸ Εἶπεν γέρον· ὀφείλει ὁ μοναχὸς καθ' ἐσπέραν...— ἔζησεν ἄββᾶ Ἀρσένιος. ⁹ Εἶπεν γέρον ὅτι χρυσὸν ἐάν τις ἀπολέσῃ...— οὐκέτι εὕρησει αὐτόν. ¹⁰ Εἶπεν γέρον· ἀνιστάμενος τὸ πρῶτὸν λέγε...— νῆφε ἵνα κληρονομήσῃς. ¹¹ Ἀδελφός ἠρώτησε γέροντα λέγων· τί ποιήσω...— μέγα ἔλος (θάσος sup. lin.) γίνεται. ¹² Ἀδελφός εἶπε τινὶ γέροντι· οὐδὲν βλέπω...— ἐστῶτας καὶ πολεμοῦντας σε. ¹³ Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος ὅτι ὅτε ἔλεγον αὐτῷ οἱ λογισμοί...— θέλημα τοῦ Θεοῦ γενέσθαι. ¹⁴ Εἶπεν γέρον ὅτι τρεῖς εἰσὶν αἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ...— ποτὲ χάριτι τοῦ Θεοῦ. ¹⁵ Εἶπεν γέρον ὅτι ὁ σατανᾶς σχοινοπλόκος ἐστίν...— περὶ τῶν λογισμῶν. ¹⁶ Ἐλεγεν τίς τῶν γερόντων ὅτι ὅταν σκεπασθῶσιν...— ὑποσκελλίσαι αὐτόν. ¹⁷ Ἦλθεν ἱερεὺς τίς τῶν εἰδώλων...— χωρίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ¹⁸ Ἀδελφός τις εἰς τὰ κελλία ἔβρεξεν...— τὰς πανουργίας αὐτῶν. ¹⁹ Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος ὅτι ἐν σκῆτει ἀπέθνησκεν...— παρέδωκεν τὸ πνεῦμα. ²⁰ Ἐλεγεν τίς τῶν πατέρων ὅτι φιλόπονος τίς γέρον...— προέκοπτεν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. ²¹ Εἶπεν γέρον· ὥσπερ ξένος πάροχος οὐκ ἰσχύει...— διὰ τοῦ θελήματός σου. ²² Ἀδελφός τις πειραζόμενος ἀπῆλθεν πρὸς τινα γέροντα...— τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. ²³ Ἀδελφός ἠρώτησε γέροντα λέγων· τί ἐστὶν ἡ γεωργία τῆς ψυχῆς...— μὴ προσέχειν πταίσμασιν ἀνθρώπων. ²⁴ Εἶπεν ἡ ἀμμὰ Σάρα· βάλω τὸν πόδα μου ἐπὶ τὴν κλίμακα...— ὁ Θεὸς ὁδηγήσῃ με. ²⁵ Εἶπεν γέρον ὅτι ἦν τις γεωργὸς πλούσιος σφόδρα...— εὕρισκομεν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς.

β (φφ. 3^v - 6) **Περὶ τοῦ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι**. ¹ Ἐλεγον περὶ

1. Κατὰ τὴν μεταγραφὴν τῶν κειμένων ἐτηρήθη ὁ τονισμὸς τῶν ἐγκλιτικῶν ὡς ἔχει ἐν τῷ κώδικι.

τοῦ ἄββᾶ Ἀρσενίου ὅτι ὁπὲ Σαββάτων...—λοιπὸν ἐκαθέζετο. ² Ἡρώτησαν ἀδελφοὶ τὸν ἄββᾶν Ἀγάθωνα λέγοντες...—ἀγῶνος χρεία. ³ Ἐδηλώθη τῷ μακαρίῳ Ἐπιφανίῳ, ἐπισκόπῳ Κύπρου...—ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ⁴ Εἶπεν ἄββᾶ Ἡσαΐας ὁ πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου...—ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς πῦρ. ⁵ Παρέβαλεν ἄββᾶ Λῶντ τῷ ἄββᾳ Ἰωσήφ...—γενοῦ ὅλως πῦρ. ⁶ Παρέβαλον ποτὲ τῷ ἄββᾳ Λουκίῳ τῷ εἰς τὸ ἔνατον...—ἐν ἐμοὶ τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι. ⁷ Ἡρώτησαν τινὲς τὸν ἄββᾶν Μακάριον λέγοντες...—ποιεῖ μεθ' ἡμῶν ἔλεος. ⁸ Ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀντάρτου ὅτε κατέβη...—ἐτελεύτησεν ἐν Κυρίῳ. ⁹ Ἦλθεν τις γέρον ποτὲ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ καὶ ὡς ἐξήρχετο...—ἔφυγεν ἐκεῖθεν. ¹⁰ Εἶδεν τις ἀναχωρητῆς δαίμονα...—ψάλλον καὶ προσευχόμενος. ¹¹ Εἶπεν γέρον· θαῦμα ἐσμέν τὰς εὐχὰς οὕτως εὐχόμενοι...—μὴ βλέποντας ἡμᾶς. ¹² Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα λέγων· διατί ὅτε...—κατεργάσασθαι στήκῳ βουλόμενος. ¹³ Εἶπεν γέρον· θέλεις εἶναι μοναχός; κράτει τὴν βίαν...—ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν. ¹⁴ Εἶπεν γέρον· οἱ προσερχόμενοι τῷ Θεῷ ὀφείλουσιν...—βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ¹⁵ Καθεζομένου ποτὲ τοῦ ἄββᾶ Σιλουανοῦ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ...—τῆς ἐργασίας τοῦ εἰς αὐτά. ¹⁶ Ἡρωτήθη γέρον τί ἐστὶν τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι...—ὅταν εἰς ἑαυτὸν δύνασθε προσεύχεσθαι.

γ (φφ. 6 - 7^v) **Ὅτι φιλοξενεῖν χρὴ καὶ ἐλεεῖν ἐν ἰλαρότητι.** ¹ Ἀπῆλθον ποτὲ τινὲς τῶν πατέρων πρὸς τὸν ἄββᾶν Ἰωσήφ...—καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ² Ἐδόθη ποτὲ ἐντολὴ εἰς σκήτην ὅτι νηστεύσατε...—τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκοδόμησεν. ³ Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἄββᾳ Ποιμένι εἰς τὰς δύο...—ἀλλὰ μᾶλλον τῆς γλώσσης. ⁴ Ἀδελφὸς εἶπεν τῷ ἄββᾳ Ποιμένι· ἐὰν δῶ τῷ ἀδελφῷ...—ἵνα μὴ τῷ λιμῷ ἀποθάνωμεν. ⁵ Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ γέροντι καὶ ἐκβαίνων λέγει...—ἀποστείλω ἐν εἰρήνῃ. ⁶ Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος ἐν τῇ Συρίᾳ ὅτι παρὰ τὴν ὁδόν...—τῷ θαυμαστὰ ποιοῦντι. ⁷ Ἦν τις γέρον οἰκῶν ἐν ἐρήμῳ τόπῳ...—καὶ οὕτως ἔμεινεν μετ' αὐτοῦ. ⁸ Μοναχὸς τις Θηβαῖος τῆς διακονίας ἔσχεν χάρισμα...—ἐχρήσατο τὰ παλαιά. ⁹ Γέρον τις ἐκαθέζετο μετὰ ἀδελφοῦ εἰς κοινόβιον...—γέροντος ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ¹⁰ Εἶπεν ἡ ἀμμὰς Σάρα ὅτι καλὸν τὸ ποιεῖν...—ἔρχεται εἰς θεαρέσκειαν.

δ (φφ. 7^v - 12^v) **Περὶ ὑπακοῆς.** ¹ Εἶπεν ἄββᾶ Ἀντώνιος ὅτι ὑπακοὴ μετὰ ἐγκρατείας...—τὸ σῶμα σου ἀσθενῆσαι. ² Διηγῆσατο περὶ τοῦ ἄββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ...—καὶ ἀφῆκεν ἀπελθεῖν. ³ Εἶπεν ἄββᾶ Μωϋσῆς τινὶ ἀδελφῷ...—τὰ ὅπλα ἡμῶν τὰ πολεμικά. ⁴ Εἶπεν πάλιν δεῦρο ἀδελφὲ εἰς τὴν ὑπακοήν...—οὐδὲ οἶδεν τί ἐστὶ μοναχός. ⁵ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Μεγεθίου ὅτι διὰ δύο ἐσθίων...—εὗρεν ἀνάπανσιν. ⁶ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Σιλουανοῦ ὅτι εἶχεν ἐν σκῆτι...—ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀγαπᾷ.

⁷ Κατήλθεν ποτὲ ἡ μήτηρ τοῦ ἀδελφοῦ Μάρκου ἰδεῖν αὐτόν...—διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ. ⁸ Εἶπεν ἄββᾶ Ὑπερέχιος ὅτι κειμήλιον...—μέχρι θανάτου. ⁹ Ἔλεγον οἱ γέροντες· ἔχει τις πίστιν...—οὐκ ἔχει παρὰ τῷ Θεῷ. ¹⁰ Ἔλεγον οἱ γέροντες· ταῦτα ζητεῖ ὁ Θεός...—καὶ πατράσιν ὀρθοδόξοις. ¹¹ Ἀδελφὸς ἐν σκήτει ὑπάγων εἰς θέρος παρέβαλεν μέγαν...—ἐνάγεις εἰς ὕψος. ¹² Εἶπεν ἄββᾶ Ἀγάθων χρὴ τὸν μοναχὸν μὴ εὔσαι...—εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ¹³ Γέρον εἶχεν μαθητὴν ὀλίγον αὐτοῦ παρακούοντα...—ὁ κλίβανος ἐσβέσθη. ¹⁴ Ἔλεγον οἱ γέροντες ὅτι οὐδέν...—ὑπακοῆς σκυλῶν. ¹⁵ Γέρον τις ἀναχωρητῆς εἶχεν διακονητὴν οἰκοῦντα...—ἀβλαβῆς πρὸς τὸν ἄββᾶν αὐτοῦ. ¹⁶ Δύο ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα παρεγένοντο...—ἀνέστη ὁ νεκρός. ¹⁷ Ἄλλος τις βιωτικὸς ἔχων τρία παῖδια...—ὥς Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης. ¹⁸ Εἶπεν γέρον ὅτι ὁ καθήμενος ἐν ὑποταγῇ...—καθ' ἑαυτὸν ἀναχωροῦντος. ¹⁹ Εἶπεν πάλιν ὅτι διηγήσατο τις τῶν πατέρων λέγων ὅτι εἶδα τέσσαρα τάγματα...—ἐγένετο δόκιμος μοναχός. ²⁰ Οἰκέτης τις μοναχὸς γενόμενος ἐπὶ τεσσαράκοντα...—ἐν ὑποταγῇ μεγάλῃ. ²¹ Διηγήσατο τις λέγων ὅτι σχολαστικὸς τις Ἀντιοχεύς...—καὶ ἐθαύμασαν πάντες καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

ε (φφ. 12^v - 23^v) **Περὶ ταπεινοφροσύνης.** ¹ Ὁ ἄββᾶς Ἀντώνιος ἀτενίσας πρὸς τὸ βάθος...—οὐ συμφέρει σοι αὐτὰ μαθεῖν. ² Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἀντώνιος τῷ ἄββᾶ Ποιμένι...—εἶπεν οὐκ οἶδα. ³ Ἐπέστησαν ποτὲ τῷ ἄββᾶ Ἀρσενίῳ οἱ δαίμονες...—βαλεῖν ἀρχήν. ⁴ Ἔλεγον δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ὥσπερ οὐδεὶς τοῦ παλατίου...—αὐτοῦ τις ἐφόρει. ⁵ Ἐρωτῶντος δὲ ποτὲ τοῦ ἄββᾶ Ἀρσενίου τινὰ γέροντα...—πολιτείας αὐτοῦ. ⁶ Διηγήσατο ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης ὅτι ὁ ἄββᾶς Ἀνούβ...—ἐν ἀναπαύσει καὶ εἰρήνῃ. ⁷ Ἀπῆλθεν ποτὲ ὁ ἄββᾶς Ἀμμωνᾶς παραβαλεῖν...—τοῦ ἄββᾶ Ἀντωνίου. ⁸ Τούτῳ τῷ ἄββᾶ Ἀμμωνᾶ προεφήτευσεν ὁ ἄββᾶς...—ἀπολέσαι αὐτὴν σήμερον. ⁹ Ἦλθεν ποτὲ ὁ ἄββᾶς Ἀμμωνᾶς εἰς τό...—εἰπὼν ἀνεχώρησεν. ¹⁰ Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἀμμωνᾶς ὅτι δεκατέσσαρα...—νικῆσαι τὴν ὀργήν. ¹¹ Διηγήσαντο περὶ ἐπισκόπου τῆς Ὁξυρίχου...—οἱ ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνοντές σε. ¹² Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Δανιὴλ ὅτι ἐν Βαβυλῶνι...—τῆς ταπεινώσεως τοῦ Χριστοῦ. ¹³ Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἡσαΐας· τὸ ἀγαπᾶν τὴν δόξαν...—ἀμβλυνθῇ ἀπὸ σοῦ. ¹⁴ Εἶπεν πάλιν· ποιῶν τὰς λειτουργίας σου...—ἔστω ὁ κόπος σου. ¹⁵ Εἶπεν πάλιν διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην ὅτι γλῶσσα...—οἱ κόποι αὐτοῦ. ¹⁶ Εἶπεν πάλιν· ὁ κτησάμενος ταπεινοφροσύνην...—ἁμαρτιῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ¹⁷ Ἠρωτήθη δὲ τί ἐστὶ ταπεινώσις καὶ εἶπεν· ταπεινώσις...—τὸ μὴ φθονεῖν τινί. ¹⁸ Εἶπεν πάλιν· ὁ κτώμενος τὴν ταπεινοφροσύνην ἑαυτῷ...—ἀπέφυγεν αὐτοῦ. ¹⁹ Εἶπεν πάλιν· μὴ λαλέτω σου ἡ γλῶσσα...—ἡ γῆ τὸν σπόρον σου. ²⁰ Εἶπεν πάλιν· οὐκ ἔστιν σοφία τὸ λαλεῖν...—καὶ προσκολλᾶσθαι τῇ θεότητι. ²¹ Εἶπεν ἄββᾶ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ὅτι

ἡ πύλη...—εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. ²² Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν Ἀββᾶν Ἰσαάκ...—διὰ παντὸς καὶ ἀναπαύσεται. ²³ Συνήχθησαν ποτὲ οἱ πατέρες τῆς σκήτεως...—δι' ἣν ἦλθον ὧδε. ²⁴ Παρερχόμενος ποτὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐπὶ τὴν κέλλαν...—οὐ δύναμαι πρὸς σέ. ²⁵ Εἶπεν Ἀββᾶ Ματώϊς· ὅσον ἄνθρωπος ἐγγίζει...—ἀκάθαρτον ἑαυτὸν ἔλεγεν. ²⁶ Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μωϋσέως ὅτι ὅτε γέγονεν κληρικὸς...—ὑπὸ τῶν δαιμόνων. ²⁷ Εἶπεν πάλιν· μὴ μόνον ταπεινολόγει...—χωρὶς ταπεινοφροσύνης. ²⁸ Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ὀλυμπίου εἰς σκήτην...—ὀνομαστὸς εἰς σκήτην. ²⁹ Εἶπεν Ἀββᾶ Ποιμὴν ὅτι ἄνθρωπος δέεται...—ἐκ τῆς ὁινὸς αὐτοῦ. ³⁰ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων· Ἀββᾶ τί με δεῖ προσέχειν...—κράζω τὸ ἐλέησόν με. ³¹ Εἶπεν Ἀββᾶ Ποιμὴν ὅτι καθεζομένων ποτὲ γερόντων...—δεξάμενος τὸν ἔπαινον. ³² Διηγῆσατο Ἀββᾶ Ἰωσήφ ὅτι καθημένων ἡμῶν...—καλεῖσθαι μοναχός. ³³ Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένους ὅτι οὐδέποτε ἠθέλησεν...—μᾶλλον καὶ ἐπαίνει. ³⁴ Παρέβαλεν ποτὲ Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος...—ὠφελῆσθαι ἔχει. ³⁵ Διηγῆσατο ἀδελφὸς πιστὸς λέγων ὅτι ἀπῆλθεν...—πᾶσιν τὴν γραφὴν. ³⁶ Ἐξῆλθον ποτὲ δύο ἀδελφοὶ εἰς τὴν ἔρημον...—ὠφελῆθέντες οἱ πατέρες ἀνεχώρησαν. ³⁷ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν Ἀββᾶν Σισώην λέγων· ποία ἐστὶν ἡ ὁδός...—ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου. ³⁸ Παρέβαλεν τὶς ἀδελφὸς πρὸς τὸν Ἀββᾶν Σισώην...—βαστάσαι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ. ³⁹ ἠρώτησεν δὲ αὐτὸν πάλιν ὁ ἀδελφὸς λέγων...—καὶ ταράττεται. ⁴⁰ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν Ἀββᾶν Σισώην λέγων· ὁρῶ ἑμαυτόν...—τῆς ταπεινοφροσύνης. ⁴¹ Εἶπεν ἡ μακαρία Συγκλητική· ὥσπερ πλοῖον...—χωρὶς ταπεινοφροσύνης. ⁴² Ἀδελφὸς τις πελαζόμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ...—καὶ βόσκειν χοίρους. ⁴³ Ἐλθὼν δὲ ὁ γέρον ἐκρουσεν τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν...—εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ⁴⁴ Εἶπεν γέρον· ὅταν λογισμὸς ὑψηλοφροσύνης...—πάντα καταλύει. ⁴⁵ Εἶπεν γέρον· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου...—ἡρτυμένος εἰ ἐν Κυρίῳ. ⁴⁶ Εἶπεν γέρον· ὁ πλεῖον τῆς ἀξίας τιμώμενος...—δοξάζεται ἄνωθεν. ⁴⁷ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων· καλὸν ἐστὶν...—ὥφθη ὁ ἄγγελος. ⁴⁸ ἠρωτήθη γέρον· διατί οὕτως πολεμούμεθα...—καὶ τὴν ταπείνωσιν. ⁴⁹ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων· τί ἐστὶ τὸ ἔργον τῆς ξενιτείας...—ὅταν κληθῇ ἔρχεται. ⁵⁰ Ἦλθον ποτὲ τινὲς ἐν Θηβαΐδι πρὸς τινὰ γέροντα...—ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ⁵¹ Ἐμενεν τὶς μοναχὸς Αἰγύπτιος ἐν προαστίῳ Κωνσταντινουπόλεως...—ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον. ⁵² Ἐλεγον οἱ γέροντες· ὅταν μὴ πολεμούμεθα...—καὶ λοιπῶν ἀπολλύμεθα. ⁵³ Τινὶ τῶν ἀδελφῶν ἐφάνη ὁ διάβολος...—εὐθέως ἄφαντος ἐγένετο. ⁵⁴ Ἐλεγον οἱ γέροντες ὅτι κἂν ἀληθῶς ἄγγελός σοι φανῇ...—ἀφανὴς ἐγένετο. ⁵⁵ Γέροντι ἐτέλω ἔλεγον οἱ γέροντες...—καὶ εὐθέως ἀφανὴς ἐγένετο. ⁵⁶ Διηγῆσαντο περὶ ἄλλου γέροντος ὅτι ἐποίησεν νηστεύων...—ἀπαίτει ἀπ' αὐτοῦ. ⁵⁷ Ἐλεγον περὶ τίνος τῶν πατέρων ὅτι ᾔτησεν τὸν Θεόν...—ἕως οὗ ἤρθη ἀπ' αὐτοῦ. ⁵⁸ Ἐλεγεν τὶς τῶν πατέρων ὅτι ἐάν

τις μετὰ φόβου Θεοῦ... — ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστί. ⁵⁹ Εἶπεν γέρων· θέλω ἡττημα μετὰ ταπεινοφροσύνης ἢ νίκην μετὰ ὑπερηφανείας. ⁶⁰ Εἶπεν γέρων· μὴ καταφρονήσης τοῦ παρεστῶτος σοι... — διακονοῦντας σοι. ⁶¹ Εἶπεν γέρων· εἰ μὴ ἔβαλεν ὁ ἄρτοκόπος σκεῦασμα... — τὸν κόπον αὐτοῦ. ⁶² Εἶπεν γέρων· θέλω διδαχθῆναι ἢ διδάξαι. ⁶³ Εἶπεν πάλιν· μὴ δίδασκε πρὸ καιροῦ... — ἐν συνέσει. ⁶⁴ Ἐρωτήθη γέρων· τί ἐστὶ ταπείνωσις... — τοῦ Θεοῦ διὰ παντός. ⁶⁵ Εἶπεν γέρων· ἐξουθενώσιν καὶ ὕβριν καὶ ζημίαν ὁ ὑποφέρων δύναται σωθῆναι. ⁶⁶ Εἶπεν γέρων· μὴ ἔχε γνώσιν... — ἄλλων ἐπιθυμῆσεις. ⁶⁷ Ἀδελφός τις ἦν ἐν κοινοβίῳ καὶ ὅλα τὰ βάρη τῶν ἀδελφῶν... — τοῦ λοιποῦ ὡς πατέρα. ⁶⁸ Ἐρωτήθη γέρων· πῶς τινὲς λέγουσιν ὅτι βλέπομεν... — αὐτοῦ πάντοτε. ⁶⁹ Ἀδελφὸς ἐλυπεῖτο κατὰ ἀδελφοῦ καὶ ἀκούσας... — ὑπόδειγμα τοιοῦτον. ⁷⁰ Δύο τινὲς ἦσαν κοσμικοὶ εὐλαβεῖς καὶ συμφωνήσαντες... — ἐν ἀμφοτέροις εἰρήνῃ μεγάλῃ. ⁷¹ Δύο μοναχοὶ ἦσαν κατὰ σάρκα ἀδελφοί... — πᾶσαν τὴν δύναμιν ἡμῶν. ⁷² Εἶπεν ἄββᾶ Λογγίνος· ἡ εὐλάβεια μετὰ ταπεινοφροσύνης... — πάντοτε ἔχει τιμὴν. ⁷³ Εἶπεν πάλιν ὅτι ἡ ταπείνωσις ἰσχύει ὑπὲρ πᾶσαν δυναστείαν. ⁷⁴ Διηγέσατο γάρ τις τῶν πατέρων ὅτι δύο ἐπίσκοποι ἦσαν... — διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ς (φφ. 23^v - 26) **Περὶ ἀνεξικακίας.** ¹ Παρέβαλον ἀδελφοὶ πρὸς τὸν ἄββᾶν Ἀντώνιον καὶ λέγουσιν αὐτῷ... — τί ὑμῖν ποιήσω. ² Ἐλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Γελασίου ὅτι εἶχεν βιβλίον ἐν δέρμασιν... — τῆς ἐργασίας τοῦ γέροντος. ³ Καθημένου ποτὲ τοῦ ἄββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ ἔμπροσθεν... — τί εἶχες εἰπεῖν. ⁴ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Ἰωάννου τοῦ Θηβαίου τοῦ μαθητοῦ... — ἄγγελος ἐστὶν καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ⁵ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Ἰσιδώρου τοῦ πρεσβυτέρου... — ἔσωζεν τὸν ἀδελφόν. ⁶ Ἀββᾶ Μακάριος ἐν Αἰγύπτῳ ὦν ἤδρεν ἄνθρωπον... — Κύριος ἐπὶ πᾶσιν. ⁷ Γενομένου ποτὲ συνεδρίου ἐν τῇ σκῆτι... — τῆς τελευτῆς τοῦ γέροντος. ⁸ Ἐπειράσθη ποτὲ Ἀβραάμ ὁ μαθητὴς τοῦ ἄββᾶ Σισώη... — ἀπῆλθεν ἔξω. ⁹ Ἀνέβη τις τῶν γερόντων ἀπὸ σκῆτεως εἰς Τερενουθὴν... — διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. ¹⁰ Ἀπέστειλεν τις τῶν πατέρων τὸν μαθητὴν αὐτοῦ... — τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ¹¹ Παρερχόμενος ποτὲ ἄββᾶ Μήλιος διὰ τινος τόπου... — καὶ εὐθέως ἐκοιμήθη. ¹² Ἐλεγεν τις τῶν Θηβαίων γερόντων ὅτι ἐγὼ ἤμην τέκνον... — ἐξῆλθον καὶ γέγονα μοναχός.

ζ (φφ. 26 - 45) **Περὶ πολιτείας ἐναρέτου.** ¹ Ἐλεγεν ὁ ἄββᾶς Βητίμης ὅτι διηγέσατό μοι... — τὸ μαρτύριον τῶν μικρῶν ξένων. ² Ἦλθεν ποτὲ ἄββᾶ Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος ἀπὸ σκῆτεως... — μοναχοὺς συγχωρήσατέ μοι. ³ Παρέβαλεν ὁ ἄββᾶς Μακάριος ὁ μέγας τῷ μακαρίῳ Ἀντωνίῳ... — ἐκ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέρχεται. ⁴ Δύο τινὲς μεγάλοι γέροντες ὥδενον

εἰς τὴν ἔρημον τῆς σκήτεως... — τὸ σῶμα αὐτῆς ἀνεχώρησαν. ⁵ Διηγέ-
σαντο περὶ τινος ἀναχωρητοῦ ὅτι ἐξῆλθεν... — καὶ σιώπα καὶ σώζῃ. ⁶ Ἐλε-
γον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ὡρ ὅτι οὔτε ἐφένετο... — εἰς τὸ κελλίον τοῦτο.
⁷ Ἐλεγον περὶ τῶν ἀσκητῶν ὅτι οὐχ ὑπῆρχεν... — κεκοσμημένοι οἱ ἄγιοι.
⁸ Ἦν γέρων μέγας καὶ διηγέσατο ὁ τούτου μαθητής... — καθεύδῃ ἀμέρι-
μνος. ⁹ Ἐλεγον περὶ τινος εἰς τὰ κελλία οἰκοῦντος... — διετέλει τὴν ἡμέ-
ραν. ¹⁰ Ἠρώτησεν ἀδελφὸς γέροντα περὶ ζωῆς... — ὑβρίζειν καταρᾶσθαι.
¹¹ Εἶπεν γέρων· δίχα ταπεινώσεως πᾶς κόπος... — ἡ γὰρ ἀγάπη Ἰησοῦς
ἐστίν. ¹² Εἶπεν γέρων· ἐὰν πταίσης εἰς λόγον καὶ μὴ εὖρης χάριν... — τὸν
κόνδυλον τοῦτον. ¹³ Εἶπεν γέρων ὅτι οὐκ ὀφείλομεν ἐπαίρεσθαι... — δίδω-
σιν χάριν. ¹⁴ Δύο τινὲς ἀδελφοὶ εἰλκυσθήσαν εἰς τὸ μαρτυρῆσαι... — τῆς
τοῦ Θεοῦ παρακλήσεως. ¹⁵ Εἶπεν Ἀββᾶ Ποιμὴν περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσιδώρου...
— δι' ἐμὲ ἦλθεν ὧδε. ¹⁶ Εἶπεν γέρων ὅτι ἄνθρωπος καθήμενος ἐν τῷ κελ-
λίῳ... — ἡ πόρνη πεποίηκεν. ¹⁷ Εἶπεν γέρων ὅτι ἦν τις ἀδελφὸς σπουδαῖος
μέν... — ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ¹⁸ Εἶπεν γέρων· συνήθισον κατὰ μικρὸν τὴν
καρδίαν σου... — εὐρίσκεται ἐν σοί. ¹⁹ Εἶπεν γέρων ὅτι ἐὰν κάμῃ ἄνθρω-
πος εἰς τὸ διὰ παντός... — αἰωνίως κολασθῆναι. ²⁰ Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ
Σεραπίωνος ὅτι οὕτως... — ἀπεκρίνατο ὁ γέρων ἀμήν. ²¹ Ἀλλοτε πάλιν
παριὼν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συνήνησεν... — παρησίαν πρὸς αὐτόν. ²² Ἀδελ-
φὸς ἐκάθητο κατὰ μόνας ἐν τῇ μονῇ τῶν Μονιδίων... — εὐχαριστῶν τὸν
Θεόν. ²³ Ἐλεγον περὶ τινος τῶν πατέρων εἰς τὰ κελλία ὅτι περικεκλει-
σμένος... — καὶ οὐκ εἶδον ἀλλήλους. ²⁴ Διηγέσατο τις τῶν πατέρων λέ-
γων ὅτι ὄντος μου ἐν Ὁξυρίχῳ... — διηγησάμην τοῖς ἀδελφοῖς. ²⁵ Ἦλθεν
ποτέ τις ἄρχων εἰς τὸ Πηλούσιον... — καὶ οὐκ ἠνώχλησεν αὐτοὺς ὁ ἄρχων.
²⁶ Τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος οἱ μαθηταὶ διηγέσαντο τὸν βίον... — τελειώσαι
τὸν δρόμον. ²⁷ Εἶπεν Ἀββᾶ Ποιμὴν ὅτι ἐὰν φορέσωμεν ἡμῶν τὸ οὐράνιον
ἔνδυμα... — τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ²⁸ Ἀδελφός τις τὴν σκληραγωγίαν
ἀποσειόμενος... — εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. ²⁹ Εἶπεν Ἀββᾶ Κρόνιος ὅτι διη-
γέσατο ἡμῖν Ἀββᾶ Ἰωσήφ Πηλουσίου... — ἰδεῖν αὐτὸν ὡς ἄγγελον. ³⁰ Ἐγέ-
νετο δὲ ποτὲ χρεῖα τοῖς πατράσιν ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν βασιλέα... — ἀνά-
πανσιν τοῦ κόσμου τούτου. ³¹ Παρερχόμενος ποτὲ ὁ Ἀββᾶ Μάκαρις διὰ
τῆς Αἰγύπτου... — τὴν ἀκαθαρσίαν. ³² Ἐλεγεν ὁ Ἀββᾶ Μάκαρις· μὴ κοι-
μηθῆς εἰς κέλλην ἀδελφοῦ ἔχοντος φήμην κακὴν. ³³ Ἐλεγεν πάλιν περὶ
αὐτοῦ ὅτι γέγονεν καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον... — ὡς μὴ ἀκούων. ³⁴ Ἐλε-
γον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ ὅτι ποτὲ περιπατῶν... — ἐπὶ τῇ ὑπακοῇ αὐ-
τοῦ. ³⁵ Εἶπεν Ἀββᾶς Ποιμὴν ὅτι ἀδελφός τις ἦν ὀνόματι Τιμόθεος... — ἐν
καιρῷ τοῦ πειρασμοῦ. ³⁶ Ἐλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Παμβῶ ὅτι οὐδέποτε
ἐμειδία... — τὸ πτερὸν βαστάζεται. ³⁷ Εἶπεν (ὁ) Ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κο-
λοβὸς ὅτι γέρων τις ἀπέκλεισεν αὐτόν... — ἐαυτὸν ὑψωθήσεται. ³⁸ Εἶπεν
Ἀββᾶς Ἠλίας ὅτι τις γέρων ἔμεινεν εἰς ἱερόν... — δι' ἡμᾶς ἐσταυρώθη.

³⁹ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἁββᾶ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φέρμης... — καὶ αἰσχυνθέντες ἀνεχώρησαν. ⁴⁰ Διηγήσατο τὶς τῶν πατέρων περὶ αὐτοῦ λέγων ὅτι... — εἰπέ κοιμᾶται. ⁴¹ Εἶπεν ἁββᾶς Ἐπιφάνιος ὅτι ὁ Θεὸς τοῖς μὲν ἁμαρτωλοῖς... — τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ⁴² Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν ἁββᾶν Ἰωάννην τὸν Κολοβόν... — οὐκ αἰσχύνει λαλοῦσα. ⁴³ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἁββᾶ Ἐλλαδίου ὅτι ἄρτον καὶ ἄλας... — τὸν βίον αὐτῶν ἔπραξα. ⁴⁴ Διηγήσαντο ἡμῖν τινὲς ἀδελφοὶ ὅτι ἦν τις γέρων πονικός... — ἀνέστη ὁ ἀδελφός. ⁴⁵ Διηγήσατο τὶς τῶν πατέρων περὶ τοῦ ἁββᾶ Σισώη τοῦ Καλαμῶνος... — παράδοσιν δοῦναι. ⁴⁶ Ἀδελφὸς παρέβαλεν πρὸς μέγαν γέροντα εἰς τὸ ὄρος... — ἐσώθη μου ἡ ψυχὴ. ⁴⁷ Ἄλλος τὶς τῶν ἀσκητῶν οἰκῶν εἰς τὸ ἔνατον Ἀλεξανδρείας... — αἰσχυνόμενοι ἀνεχώρησαν. ⁴⁸ Διηγήσατο ἁββᾶ Δανιὴλ ὁ σκητιώτης ὅτι ἀδελφὸς ποτέ... — νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ⁴⁹ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἁββᾶ Ὡρ ὅτι περιπατῶν... — αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ μου. ⁵⁰ Εἶπεν ἡ ἀμμὰς Θεοδώρα ὅτι καλὸν τὸ ἡσυχάζειν... — ταῦτα διαλύονται. ⁵¹ Ἦν γάρ τις μοναχὸς καὶ ὡς ἤρχετο βαλεῖν τὴν σύναξιν... — ἐνίκησαν τὸν δαίμονα. ⁵² Παρέβαλεν τὶς ἀδελφὸς τινὶ τῶν πατέρων ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ Δουκᾶ... — εἰς ἀπώλειαν ὑπάγωμεν. ⁵³ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων· πῶς πάτερ ἡ γενεὰ ἡμῶν... — οὐδὲ ταχέως ἐπιθυμεῖ. ⁵⁴ Εἶπεν γέρων ὅτι ὁ κλέπτων ἢ ὁ ψευδόμενος ἢ ἄλλην ἁμαρτίαν ποιῶν... — πρὸ θανάτου ὡς ἄγγελος. ⁵⁵ Εἶπεν γέρων ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἀκαθαρότερον... — τάξιν οὐκ ἐφύλαξεν. ⁵⁶ Εἶπεν πάλιν· οὐαὶ σοὶ ψυχὴ τῇ συνηθισάσῃ... — ἕως ἂν φονευθῇ. ⁵⁷ Εἶπεν πάλιν τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· οὐαὶ ἡμῖν τέκνον ὅτι οὐ φοβούμεθα... — φωνὴν κυναρίου ὑπέστρεψα. ⁵⁸ Εἶπεν πάλιν ὅτι εἰ ἡγαποῦμεν τὸν Θεὸν ὡς ἀγαπῶμεν... — ἵνα διαλλαγῇ πρὸς ἡμᾶς. ⁵⁹ Ἀδελφὸς ἦν καθήμενος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν... — τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ. ⁶⁰ Ἀδελφὸς σπουδαῖος ἦλθεν ἀπὸ τῆς ξένης καὶ ἔμεινεν... — οὐκ ἴσχυσα γράφαι τινός. ⁶¹ Τούτου πλησίον ἔμενεν ἄλλος ἀδελφὸς καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ... — ὅπου ἡμελλον ἀπελθεῖν. ⁶² Ἀδελφὸς ἀποταξάμενος ἀπελθὼν οἴκησεν εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας... — μετὰ τῶν μαρτύρων ἐστεφανώθη. ⁶³ Γέρων τὶς ἐκάθητο ἐπὶ τῶν κόλπων τοῦ μακαρίου Ἀιτωνίου... — καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. ⁶⁴ Ἦν τις ἀναχωρητῆς πάνυ διακριτικός καὶ ἦλθεν μεῖναι εἰς τὰ κελλία... — ἀμφοτέρων αἱ ψυχαὶ ἐσώθησαν. ⁶⁵ Διηγήσαντο ἡμῖν τινὲς ἀδελφοὶ ὅτι εἰς τὰ κελλία... — δίχα κόπου ἐσώθης. ⁶⁶ Αὕτη δὲ ἦν ἡ συνήθεια καὶ ἡ ἐργασία τοῦ μεγάλου γέροντος... — κοιμώμενος πολλά. ⁶⁷ Εἶπεν πάλιν ὅτι ὀφείλει ὁ μοναχὸς ὅτε ἐστὶν μετὰ ἀδελφῶν... — ὅταν προσέχωμεν πρὸς Κύριον. ⁶⁸ Εἶπεν γέρων· ἐὰν ἴδῃς τινὰ γελῶντα ἢ ἐσθίοντα... — χαίρεται αὐτοῦ ἡ ψυχὴ. ⁶⁹ Εἶπεν πάλιν· ταῦτα τῷ μετανοοῦντι πρέπουσιν... — αἰτῆσαι τὸ ἔλεος. ⁷⁰ Ὅρος ἐστὶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἄγον ἐπὶ τὴν ἔρημον σκήτεως... — τί εἰπεῖν οὐκ ἔχω. ⁷¹ ἠρώτησεν αὐτὸν ἀδελφὸς περὶ τῆς ἀνασθησίας... — ἐλεεινῇ ζωῇ ταύτῃ. ⁷² Τῷ ἁββᾶ Ἀντωνίῳ ἀπεκαλύφθη

ποτέ... — ἀγίων ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. ⁷³ Δύο τῶν πατέρων παρεκάλεσαν τὸν Θεόν... — εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. ⁷⁴ Παρθένος τις ἦν ἐν κοινοβίῳ ὑποκρινομένη μωρίαν... — ἐτελεύτησεν σὺδεις ἔγνω. ⁷⁵ Εὐχομένου ποτὲ τοῦ ἁββᾶ Μακαρίου ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ... — τῇ προαιρέσει παρέχει τὸ πνεῦμα. ⁷⁶ Εἶπεν γέρον ὅτι εἶπεν τις καθεζόμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ πολλοῖς ἔτεσιν... — πάλιν εἰς τὴν ἔρημον. ⁷⁷ Διηγήσατο τις τῶν πατέρων λέγων ὅτι χώρας τινὸς ἐτελεύτησεν... — χαρᾶς μεγάλης δοξάζοντες τὸν Θεόν.

η (φφ. 45 - 46) **Ἐκ τῶν μοναχικῶν θρηήνων.** ¹ Εἶπεν γέρον· οὐαὶ σοι ψυχὴ ὅτι ἐσσηθήσας... ² Εἶπεν πάλιν· οὐαὶ σοι σῶμα ὅτι ἔγνωσ... ³ Ὁ αὐτὸς εἶπεν· οὐαὶ τῷ νεωτέρῳ πληροῦντι... ⁴ Εἶπεν ἁββᾶ Ἡσαΐας· οὐαὶ ψυχῇ ἀμαρτησάσῃ... — καὶ αἰσχύνῃ καὶ μάστιγας. ⁵ Εἶπεν πάλιν· οὐαὶ μοι ὅτι πιστὸς ἀκούων ἐγενόμην... ⁶ Οὐαὶ σοι ψυχὴ ὅτι ἐν γνώσει ἡμαρτες... ⁷ Οὐαὶ σοι ψυχὴ ὑπὸ τοῦ συνειδότος μαστιζομένη... ⁸ Οὐαὶ σοι ψυχὴ ὅτι... οὐαὶ σοι ψυχὴ πῶς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας μάτην δαπανᾷς... ⁹ Οὐαὶ σοι ψυχὴ ποσάκις σε ὁ Θεὸς ἠλέησεν... — καὶ σὺ οὐ παρέμεινας. Παναγία Τριάς ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν.

θ (φφ. 46 - 46^v) **Περὶ τῆς παρρησίας.** ¹ Εἶπεν τις τῶν ἀγίων περὶ τῆς παρρησίας... — καρπὸς τοῦ μοναχοῦ. ² Περὶ δὲ τοῦ γέλωτος νῦν ἄκουε... — τῶν κολάσεων. ³ Ἐλεγεν τις τῶν γερόντων· ἀρχὴ καταστροφῆς... — τοῦ θανάτου τούτου. ⁴ Ὁ γέλως καὶ ἡ παρρησία εἰς πάθη αἰσχρά... — ἀλλὰ καὶ γέροντας. ⁵ Διηγήσατο ἁββᾶ Πέτρος τῷ ἁββᾶ Λώτ... — χαλεπὸν ἐστὶν ἡ παρρησία. ⁶ Εἶπεν αὐτῷ ἁββᾶ Ἀγάθων· οὐκ ἔστιν ἕτερον... — ἐν τῷ κελλίῳ. ⁷ Εἶπεν ἁββᾶ Μωϋσῆς· φύγωμεν τὴν παρρησίαν... — τῶν πόνων ἡμῶν. ⁸ Εἶπεν πάλιν· κτησώμεθα τὴν εὐλάβειαν... — τὴν μητέρα τῶν κακῶν. ⁹ Εἶπεν ἁββᾶ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ὅτι χορταζόμενος... — λογισμῷ μετ' αὐτοῦ. ¹⁰ Εἶπεν ἁββᾶ Ἰσαὰκ ὁ Θηβαῖος τοῖς ἀδελφοῖς... — διὰ τὰ παιδία. ¹¹ Εἶπεν ἁββᾶ Μακάριος· ἄνθρωπος μένων... — τέως οὐ προκόπτει. ¹² Εἶπεν ἁββᾶ Ποιμὴν· ἄνθρωπος ἔχων παιδίον συνοικοῦντα... — βεβρωμένον. ¹³ Ἐλεγεν ἁββᾶ Μάκαρις περὶ τῆς ἐρημώσεως... — ἄρατε τὰ μηλωτάρια ὑμῶν καὶ ἀναχωρήσατε.

ι (φφ. 46^v - 47^v) **Βίος τοῦ δσίου πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου τοῦ νεωτέρου.** ¹ Νεώτερος τις τὴν ἡλικίαν Μακάριος ὀνόματι... (— καὶ τῆς ἐντίμου ἱερωσύνης. ² Συνῆσαν αὐτῷ δύο μαθηταὶ εἰς τὴν ἔρημον...) — ἡ προφητεία τοῦ ἀγίου Μακαρίου.

ια (φ. 48) **Ὅτι ἐπωφελὲς μνημονεύειν τῶν ἀγίων.** — Ἰστέον ὅτι καὶ τὸ μνημονεύειν τῶν ἀγίων ὠφελείας ἐστὶν πρόξενον... — ἔτοιμος ὁ μισθός.

ιβ (φ. 48) **Τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ.**—Πρὸ πειρασμοῦ μὴ μεγέθυνε σεαυτόν... (τρία ἀποφθέγματα) — τῆς δίκης ἐπιτείνει.

ιγ (φφ. 48 - 49) **Τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως ἐπὶ κεφάλαια λόγων ἃ ἀπέστειλεν τῷ ἀββᾷ Ποιμένι καὶ ὁ φυλάσσων αὐτὰ ῥύεται ἀπὸ τῆς κολάσεως καὶ ἀναπαύεται.** ¹ Εἶπεν γέρον ὅτι ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἀποθανεῖν... ² Εἶπεν πάλιν ὅτι ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νεκρῶσαι ἑαυτόν... ³ Πάλιν εἶπεν· ἐὰν ἄνθρωπος οὐκ ἔχη ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ... ⁴ Εἶπεν πάλιν· ἐὰν μὴ συμφωνήσῃ ἡ πρᾶξις... ⁵ Ἠρώτησεν ὁ ἀδελφὸς ὅτι ἐν παντὶ κόπῳ τοῦ ἀνθρώπου... ⁶ Λέγει ὁ ἀδελφὸς τῷ γέροντι· τί ποιήσει ἄνθρωπος... ⁷ Ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ἀδελφός· ἰδὸν ἄνθρωπος δέρει τὸν δοῦλον... — αἰώνιος ἀνάπαυσις χάριτι Θεοῦ ἀμήν.

ιδ (φφ. 49 - 53) **Τοῦ αὐτοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως ἀντιρρητικός.** ¹ Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐκδιώκει πάσας τὰς κακίας... ² Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ τὸ σιωπῆσαι... ³ Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ αἱ φυλάσσουσαι... ⁴ Ὁ νοῦς χρεῖαν ἔχει τὰς τέσσαρας ἀρετάς... ⁵ Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ αἱ βοηθοῦσαι... ⁶ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ψυχὴ... ⁷ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἐγείρεται ἡ πορνεία... ⁸ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων σκοτίζεται ὁ νοῦς... ⁹ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ψυχὴ ἔρημος γίνεται... ¹⁰ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ὀργὴ ἐγείρεται... ¹¹ Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ ὡς δυσκόλως κτᾶται ἄνθρωπος. ¹² Καθεζομένου ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν... — ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. ¹³ Κατήλθεν οὖν ὁ γέρον εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας... — ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. ¹⁴ Διηγῆσατο ἀββᾶς Δανιὴλ περὶ αὐτοῦ ὅτι οὐδέποτε... — ἄλλῳ προσοχῇ. ¹⁵ Ἐλεγεν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου... — σιωπῆσας δὲ οὐδέποτε. ¹⁶ Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ τελευτᾶν ἐταράχθησαν οἱ μαθηταί... — καὶ οὕτως ἐκοιμήθη. ¹⁷ Ἀκούσας δὲ ἀββᾶ Ποιμὴν ὅτι ἐκοιμήθη δακρύσας... — ἐτῶν ἐνενήκοντα πέντε. ¹⁸ Ἐποίησεν δὲ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ τῆς θείας μνήμης... — πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. ¹⁹ Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Καρίων ὅτι πολλοὺς κόπους... — ἐν τῇ σιωπῇ αὐτοῦ. ²⁰ Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος τῷ ἀββᾷ Ζαχαρίᾳ... — ἐστὶν μοναχός. ²¹ Ἦλθεν ποτὲ ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς ἀντλήσαι ὕδωρ... — γενέσθαι μοναχός. ²² Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν ὅτι ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς... — τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ²³ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ὅτι ἐλθὼν ποτέ... — εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. ²⁴ Εἰσερχομένου ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ἐν τῇ πόλει... — ἐλθὼν δοκιμάσαι αὐτόν. ²⁵ Διηγῆσαντο τινὲς περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ὅτι ἐσπούδαζεν... — τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. ²⁶ Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ τελευτᾶν ἔμεινεν τρεῖς ἡμέρας... — οὐδὲ εἰς μίαν ἀρετὴν. ²⁷ Εἶπεν ποτὲ παρρησία ὁ ἀββᾶς Σισώης· θάρσει... — δι' αὐτῆς καὶ ἁμαρτάνω. ²⁸ Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Σισώης καθήμενος εἰς τὸ

κελλίον... — ὁ κοσμικὸς οὗτος πεποίηκας. ²⁹ Ἔλεγον δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ὥς ἡμελλεν τελευτᾶν... — καὶ ἐπληρώθη ὁ τόπος ὅλος εὐωδίας.

ιε (φφ. 53 - 56) **Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ ἐν τῷ θαυμασιῷ ὄρει.**— Ἔτι νέον ὑπάρχοντος καὶ ἐπεκτεινομένου εἰς τε τὴν νηστείαν... — ἐθερμαίνετο γὰρ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος.

ις (φφ. 56^{r-v}) **Τοῦ ἁγίου Εὐθύμιου περὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν.**— Διὰ τοῦτο αἰεὶ λέγω ὑμῖν ἀσφαλίσωμεθα ἑαυτούς... — ἐγένετο σκεῦος ἐκλογῆς.

ιζ (φφ. 56^v - 57) **Τοῦ ἡγιασμένου Θεοδώρου περὶ ἁμαίτου Θηβαίου καὶ περὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν.**— Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καλέσας αὐτοῦ ὁ ὁσιος Θεόδωρος... — μετὰ ἐνιαυτὸν ἐτελεύτησεν.

ιη (φφ. 57^{r-v}) **Περὶ ἐτέρου ἐν τοῖς αὐτοῖς περιπεσόντος.**— Μωσῆς Θηβαῖος ἐλθὼν μιᾷ πρὸς Θεόδωρον... — ὑπὸ τῶν τεσσάρων μοναχῶν.

ιθ (φφ. 57^v - 67) **Διηγήματα διάφορα πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐκ τῆς πορνείας ἐπανισταμένων ἡμῖν πολέμων...** ¹ Εἶπεν ἄββᾶ Ἀντώνιος· λογίζομαι ὅτι ἔχει τὸ σῶμα κίνησιν... — τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν. ² Πρὸς τὸν λογισμὸν τῆς πορνείας ἐπερωτηθεὶς ὁ ἄββᾶς Κῦρος... — μᾶλλον εἰς προσευχήν. ³ Εἶπεν ὁ ἄββᾶ Ποιμὴν· ὥσπερ ὁ σπαθᾶριος τοῦ βασιλέως... — τὸν τῆς πορνείας δαίμονα. ⁴ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν ἄββᾶν Ποιμένα διὰ τὴν πορνείαν... — ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. ⁵ Διηγήσαντο περὶ τῆς ἀμμῆς Σάρας ὅτι ἔμεινεν... — δὸς μοι ἰσχύν. ⁶ Εἶπον πάλιν περὶ αὐτῆς ὅτι ἐπέθετο αὐτῇ ποτὲ... — ἀλλ' ὁ δεσπότης μου Χριστός. ⁷ Ἐπολεμήθη τις ἀδελφὸς εἰς πορνείαν καὶ ἡγωνίσαστο... — ἐπαύσατο ὁ πόλεμος. ⁸ Ἀδελφός τις ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν καὶ ἦν ὁ πόλεμος... — εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ. ⁹ Πρὸς τὸν λογισμὸν τῆς πορνείας εἴρηκεν γέρον· γενοῦ ὥσπερ... — ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ. ¹⁰ Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα λέγων· ἐὰν ἐμπέσῃ μοναχός... — εἰς τὴν προτέραν τάξιν. ¹¹ Ἐξῆλθεν τις εἰς σκήτην γενέσθαι μοναχὸς λαβὼν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ... — μελίζονα θεωρίαν. ¹² Εἶπεν ἀδελφός· τινὲς γέροντι· τί ποιήσω ὅτι ἀποκτένημαι (sic)... — μέλλοντος αἰῶνος. ¹³ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τινὰ τῶν γερόντων λέγων· τί ποιήσω ὅτι πάντοτε... — ὁ στέφανος ἀπόκειται. ¹⁴ Ἀδελφός τις ὀχλούμενος ὑπὸ πορνείας παρέβαλεν γέροντι... — εὗρεν ἀνάπανσιν. ¹⁵ Ἐπολεμήθη ποτὲ μαθητὴς μεγάλου γέροντος εἰς πορνείαν... — ὑπερβαίνεις με. ¹⁶ Ἔλεγον περὶ τινος γέροντος ὅτι κατέβη εἰς σκήτην... — εἰς τὴν κέλλαν αὐτῶν. ¹⁷ Ἀδελφός τις ἦν ἀγωνιστὴς εἰς σκήτην καὶ ὑπέβαλεν... — πόλεμος ἐξ αὐτοῦ. ¹⁸ Γέρον· τις ἐκάθητο εἰς μακρὰν ἔρημον

εἶχεν δέ... — ἀρχαίαν αὐτοῦ τάξιν. ¹⁹ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων· εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνθροπον... — ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ²⁰ Ἀδελφοὶ δύο ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγορὰν πωλῆσαι... — ὑπὲρ τῶν πλησίων αὐτοῦ. ²¹ Ἦλθεν ποτὲ ἀδελφὸς πρὸς τινα γέροντα καὶ λέγει αὐτῷ· ὁ ἀδελφός μου... — εἰς τὸ κελλίον αὐτῶν. ²² Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα περὶ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας... — ὠφεληθεὶς μεγάλως ὁ ἀδελφός. ²³ Ἀδελφὸς ὑπὸ δαιμόνων πολεμηθεὶς ἀπῆλθεν πρὸς τινα γέροντα... — πάθος ἔχει ἐν ἑαυτῷ. ²⁴ Ἀδελφὸς οἰκῶν εἰς τὰ μονίδια πολλάκις ἐξ ἐνεργείας... — καὶ συμβῆ ἡμῖν πειρασμός. ²⁵ Ἀδελφὸς ἀπῆλθεν γεμίσει ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ... — τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. ²⁶ Ἐλεγον περὶ τινος τῶν γερόντων ὅτι ἀπὸ κόσμου ἦν... — ὁ πόλεμος ἐπ' αὐτοῦ. ²⁷ Γέρων τις ἦν ἐν σκῆτι καὶ πεσὼν εἰς ἀσθένειαν... — τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐργασίας. ²⁸ Ἀναχωρητῇ τινὶ παρέβαλον κοσμικοὶ καὶ ἐωρακῶς... — ὅτι παρθένος ἐστίν. ²⁹ Ἐπολεμήθη τις τῶν πατέρων εἰς πορνείαν καὶ εἰσάσας τὸ κελλίον... — πύρωσιν ἔχειν σαρκικήν. ³⁰ Ἀναχωρητῆς τις ἦν ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν τῆς Αἰγύπτου... — ἐσωφρόνησεν τοῦ λοιποῦ. ³¹ Ἀδελφὸς ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν συνέβη δὲ αὐτὸν διαβῆναι... — ἕως οὗ ἀποθάνω. ³² Ἀδελφοὶ δύο πολεμηθέντες ὑπὸ τῆς πορνείας ἀπῆλθον... — μετάνοια τῶν δύο πρὸς τὸν Θεόν. ³³ Ἦν τις γέρων εἰς τὰ κελλία καθημένος καὶ λέγει αὐτῷ ὁ λογισμός... — τὸν πόλεμον καὶ ἀνεπάη. ³⁴ Ἄλλος ἀδελφὸς πέπτωκεν εἰς ἁμαρτίαν καὶ ἀνήγγειλεν τινὶ γέροντι... — κόπον τοῦ γέροντος. ³⁵ Ἐπολεμήθη μαθητῆς μεγάλου γέροντος εἰς πορνείαν καὶ ἀπελθὼν... — τὸ πνεῦμα μὴ μianθείς. ³⁶ Διηγῆσαντο οὖν ὅτι ὑπῆγον ἀδελφοὶ ἀποσταλέντες... — εἰ δὲ ἔλθῃ πειρασμός χρὴ ἀγωνίσασθαι τοῦ μὴ ἡττηθῆναι.

ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΙΜΩΝΟΣ

κ (φφ. 67 - 69^v) ¹ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Ἡλίας ὁ βοσκός... — εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. ² Ἀδελφός τις πάνυ προσέχων ἑαυτὸν ἀσκητής... — ἐδόξαζεν τὸν Θεόν. ³ Ἐξῆλθεν τις τῶν γερόντων εἰς τοὺς ἀδελφούς... — ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. ⁴ Ἀναχωρητῆς τις ἦν ἀρχαῖος καὶ εὐλαβής... — τελευτῆς αὐτοῦ ἀποκάλυψιν.

κα (φφ. 69^v - 74) **Περὶ τοῦ ἁγίου Πάχωνος.** ¹ Πάχων τις ὀνόματι περὶ τὸ ἐβδομηκοστόν... — ἀνδρίζεσθαι παρακελευσάμενος (-εὐόμενος). ² Ἐπολεμήθη ποτὲ ἀββᾶ Μωϋσῆς εἰς τὴν Πέτραν... — ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. ³ Ἠρώτησεν τις γέροντα λέγων· τί ποιήσω ἀββᾶ διὰ τὴν πορνείαν... — κάτω καταπεσόντος. ⁴ Εἶπεν ἀββᾶ Ματώις ὅτι ἦλθεν ἀδελφός... — θάνατος ἐστίν. ⁵ Εἶπεν γέρων· τὸ ἅλας ἐκ τοῦ ὕδατος... — ἀφανίζεται. ⁶ Ὁ ἀββᾶς Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος... — καὶ εὐηρέστησεν τῷ Θεῷ μεγάλως. ⁷ Διηγῆσατο ἡμῖν ἀββᾶ Δανιὴλ ὅτι μοναχός τις... — τὸν

δοξάζοντα τοὺς δοξάζοντας αὐτόν. ⁸ Ἔλεγον περὶ τινος νεωτέρας ὅτι ἐτελεύτησαν οἱ γονεῖς... — τὸ θερμὸν τῆς τοιαύτης μετανοίας.

κβ (φφ. 74 - 75^v) **Ἀποφθέγματα τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν ἀσκήσει γηρασάντων** (= 21 ἐρωταποκρίσεις) α' ἐρώτ. Πῶς δεῖ εἶναι τὸν μοναχὸν ἐν τῷ κελλίῳ; ἀπόκρ. Τοῦ ἀπέχεσθαι... κα' ἐρώτ. Πῶς δύναται ἄνθρωπος οἰκῆσαι κατὰ μόνας; ἀπόκρ. Ὁ ἀθλητὴς ἐὰν μὴ πυκτεύσῃ... — κατὰ μόνας δύναται.

κγ (φφ. 75^v - 145) (ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΙΜΩΝΟΣ) **Πρόλογος τοῦ Δειμῶνος.**
¹ Τῶν ἑαρινῶν λειμώνων τὴν θέαν, ἀγαπητέ... — ἀρυσάμενος κατορθώματα.
² Ἦν τις γέρων οἰκῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀββᾶ Εὐστοργίου... — λεγόμενος Ἀφαψᾶς. ³ Παρεβάλομεν ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα... — ἐτελειώθη ἐν εἰρήνῃ. ⁴ Ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος διηγήσατο ἡμῖν... — ὑπὸ τὴν γῆν. ⁵ Ἐν αὐτῇ τῇ λαύρᾳ τῶν Πυργίων... — κἀγὼ ἀλλαχοῦ οἰκονομοῦμαι.
⁶ Ὁ ἀββᾶς Πέτρος ὁ πρεσβύτερος τῆς λαύρας... — ἐγείρει σε. ⁷ Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀγιόδουλος... — τῷ Θεῷ ἀνεχώρησεν. ⁸ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μάρκου τοῦ ἀναχωρητοῦ... — ἐρχόμενος πρὸς με διὰ τὸν Θεόν. ⁹ Γέρων τις ἦν ἐν τῇ λαύρᾳ τῶν Πυργίων... — εὐχομαι τῷ Θεῷ. ¹⁰ Περὶ τούτου τοῦ ἀββᾶ Μυρογένους... — θυσθῶ κολάσεως. ¹¹ Ἦν τις ἀναχωρητὴς εἰς τὰ σπήλαια τοῦ Ἰορδάνου... — τοσοῦτον ὁ ἔσω θάλλει. ¹² Ἔλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Κόνωνος τοῦ ἡγουμένου... — ἀνεχώρησαν εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. ¹³ Μετὰ τὸ ἀνελθεῖν τὸν ἀββᾶν Βαρνάβαν... — ἐπιστεύθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ¹⁴ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Λεόντιος ὁ τοῦ κοινοβίου... — παραμένειν αὐτῷ. ¹⁵ Ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος ὁ πρεσβύτερος πάλιν ἡμῖν... — καὶ μεγάλως ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ¹⁶ Γέρων τις ἐκάθητο εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἁγίου Πέτρου... — τὴν οἰκουμένην. ¹⁷ Ἔλεγον περὶ τινος μεγάλου γέροντος... — τρίτον τῆς ἐβδόμαδος. ¹⁸ Διηγήσατο ἡμῖν πάλιν ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος... — εἰς τὰ σπήλαια αὐτῶν. ¹⁹ Τὶς τῶν πατέρων διηγήσατο ἡμῖν ὅτι δρακονάριος... — ἔτη τριάκοντα πέντε. ²⁰ Ὁ ἀββᾶς Γερόντιος ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγ. Εὐθυμίου... — γέγονεν ὁ Σαρακηνός. ²¹ Ἀπὸ δέκα μιλίων τῆς πόλεως Αἰγῶν τῆς Κιλικίας... — ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ. ²² Τούτῳ τῷ γέροντι ἀπέστειλεν ὁ ἀββᾶς Ἰουλιανός... — μίλια εἴκοσιν. ²³ Διηγήσατο ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Ἰουλιανοῦ... — αἰτούμενος συγχώρησιν. ²⁴ Δύο τινὲς τῶν γερόντων ἀπῆρχοντο ἀπὸ Αἰγῶν εἰς Ταρσόν... — ἦν δὲ αὕτη (sic) ὄνομα Μαρία. ²⁵ Ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος ἔλεγεν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἠλία... — ἀπῆλθεν πρὸς Κόριον. ²⁶ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ φιλόχριστος περὶ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως... — τοὺς ποιμένας αὐτῆς ἐξώρισεν. ²⁷ Διηγήσατο ἡμῖν τις τῶν πατέρων περὶ τοῦ μακαρίου Ἐφραίμ... — καὶ ἐδόξασεν τὸν Θεόν. ²⁸ Διηγήσατο τις τῶν πατέρων περὶ τινος ἐπι-

σκόπου ὅτι ἐάσας... — μόνῳ αὐτῷ γνώριμοι εἰσίν. ²⁹ Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ παραγενόμενος ἤκουσα τινός... — πρὸς Κύριον ἀπῆλθεν. ³⁰ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Βασίλειος ὁ πρεσβύτερος τῶν Βυζαντίων... — ἵνα μὴ ἔχωμεν αὐτὸν ὀρθόδοξον. ³¹ Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ ἄββᾶς Βασίλειος... — τέλειος ἐστίν. ³² Τούτῳ τῷ ἄββᾳ Κοσμᾷ καὶ γὰρ παρέβαλον εἰς τὴν λαύραν Φαρῶν... — ἕως τῆς συνάξεως. ³³ Ἐν αὐτῇ τῇ λαύρᾳ Φαρῶν ἐωράκαμεν καὶ τὸν ἄββᾶν Παῦλον... — ἀπὸ Ἀναβαρζοῦ. ³⁴ Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἦν τις ἀρχιερεὺς ὀνόματι Θαλέλαιος... — ἐπάνω κορυφῆς ἐπισκόπου Ἰσταμῖ. ³⁵ Σκυθόπολις δευτέρα ὑπάρχει Παλαιστίνης μητροπόλις... — τῆς παραλίας Φοινίκης. ³⁶ Ὁ αὐτὸς ἄββᾶς Ἀναστάσιος πάλιν διηγῆσατο ἡμῖν... — ἐν τῷ οὐρανῷ. ³⁷ Ἀνάξαρχος μητροπόλις ἐστὶ δευτέρας Κιλικίων ἐπαρχίας... — καὶ μεγαλείου. ³⁸ Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ... — τὴν σύνθεσιν τῶν γραμμάτων. ³⁹ Παρέβαλεν ἀδελφὸς τῷ ἄββᾳ Ἡλῖα τῷ ἡσυχαστῇ... — εἴ τι θέλεις κράτησον. ⁴⁰ Παρεβάλομεν εἰς Τερρηνουθὴν τῷ ἄββᾳ Θεοδώρῳ... — τροφῆς μετελάμβανον. ⁴¹ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Στέφανος ὁ Τριχινᾶς... — μίλια δώδεκα. ⁴² Ὁ αὐτὸς Στέφανος ἔλεγεν ἡμῖν καὶ τοῦτο... — ἕως οὗ ἀνεχώρησαν. ⁴³ Ὁ ἄββᾶς Εἰρηναῖος διηγῆσατο ἡμῖν λέγων... — δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ. ⁴⁴ Πάλιν ὁ αὐτὸς διηγῆσατο ἡμῖν λέγων... — ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ⁴⁵ Πτολεμαῖς τόπος ἐστὶ τῆς Φοινίκης... — καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. ⁴⁶ Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ γέροντος... — μετὰ θάνατον. ⁴⁷ Ἀπὸ τεσσάρων μιλίων Αἰγῶν τῆς πόλεως Κιλικίας... — σημεῖα εἴκοσι τέσσαρα. ⁴⁸ Ὁ αὐτὸς ἄββᾶς Στέφανος ὁ Τριχινᾶς διηγῆσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο... — ὁ Λέων ἀνεχώρησεν. ⁴⁹ Διηγῆσατο τὶς τῶν πατέρων περὶ τοῦ ἄββᾳ Στεφάνου τοῦ πρεσβυτέρου... — αὐτὸς σε συντρίψει. ⁵⁰ Πάλιν ἔλεγεν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἄββᾳ Στεφάνου... — ἀφανῆς ἐγένετο ὁ δαίμων. ⁵¹ Ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης τὸ ἐπίκλην Μολυβᾶς... — ἐν ποίᾳ τάξει ἐστίν. ⁵² Τρεῖς τῶν γερόντων παρέβαλον τῷ ἄββᾳ Στεφάνῳ... — ὠφεληθέντες ἀνεχώρησαν. ⁵³ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Ἀντώνιος ὁ ἡγουμένος τῆς λαύρας τῶν Αἰλιωτῶν... — τὴν καλὴν νίκην. ⁵⁴ Περὶ τούτου τοῦ ἄββᾳ Θεοδοσίου τοῦ ἡσυχαστοῦ... — διὰ ψήφον ἐδήλου. ⁵⁵ Περὶ τούτου τοῦ ἄββᾳ Θεοδοσίου ἀκούσας ὁ Ἀβράμιος... — μοναχικὸν σχῆμα. ⁵⁶ Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ γέρον ὅτι μετὰ τούτου τοῦ ἄββᾳ... — ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. ⁵⁷ Νουθετῶν δὲ ἡμᾶς ὁ γέρον καὶ τοῦτο ἔλεγεν ἡμῖν... — τὸν Θεὸν καὶ ἀλλήλους. ⁵⁸ Διηγῆσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ ἄββᾶς Παλλάδιος... — ἀπὸ πειρασμῶν. ⁵⁹ Καὶ τοῦτο δὲ ἡμῖν ὁ αὐτὸς Παλλάδιος διηγῆσατο... — διὰ δεκαπέντε ἡμερῶν. ⁶⁰ Ἐγὼ καὶ ὁ κύριός μου Σωφρόνιος ἐν μιᾷ ἀπῆλθομεν... — ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. ⁶¹ Παρεβάλομεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἄββᾳ Θεοδοσίου... — τὸ ὕδωρ ἐδωρήσατο. ⁶² Ἰωάννην ὀνόματι γέροντα ἐθεασάμεθα... — παρέχει αὐτῷ τὴν ἴασιν. ⁶³ Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ... — ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ⁶⁴ Διηγῆ-

σαντο ἡμῖν πάλιν καὶ τοῦτο λέγοντες... — τῶν τέκνων αὐτοῦ. ⁶⁵ Διηγέσαντο ἡμῖν πάλιν λέγοντες ὅτι ἀναχωρητής... — εἰς τὴν μονὴν καὶ ἐθάψαμεν. ⁶⁶ Παρεβάλομεν εἰς κτῆμα ἀπὸ ἑξαμυλίων ῥόσσου... — ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐθάψαμεν. ⁶⁷ Ἐν Θεουπόλει παραγεναμένοις ἡμῖν... — μικρὸν εὐκτῆριον. ⁶⁸ Διηγέσατο ἡμῖν τις τῶν πατέρων οὖσιν ἐν Θεουπόλει... — πρὸ μιᾶς ὥρας κοιμηθείς. ⁶⁹ Δύο ἀναχωρηταὶ ἦσαν ἐπάνω ῥόσσου... — τὰ φρον τῶν ἀγίων. ⁷⁰ Διηγέσατο ἡμῖν ὁ ὁσιος πατήρ ἡμῶν ὁ ἀββᾶς Γεώργιος... — καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ. ⁷¹ Ἐλεγον τινὲς τῶν γερόντων περὶ τοῦ ἀββᾶ Γεωργίου... — εἰς τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν. ⁷² Ὁ ἀββᾶς Γεώργιος ὁ ἀρχιμανδρίτης... — ἔβαλον αὐτῇ μετάνοιαν. ⁷³ Ἦν τις γέρον οἰκῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ ἀγίου... Θεοδοσίου... — ὠφέλειαν εἶναι ψυχῆς. ⁷⁴ Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ... — ἡ ἀγία ἀναφορά. ⁷⁵ Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ ἀναχωρητής... — ἵνα τελειωθῇ καὶ αὐτός. ⁷⁶ Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ καθημένῳ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀδελφοῦ... — τὸν νοῦν μου εἰς τὴν γῆν. ⁷⁷ Διηγέσαντο ἡμῖν οἱ πατέρες τῆς αὐτῆς μονῆς... — καὶ κατέπειν τὸν Σαρακηνόν. ⁷⁸ Πάλιν ἡμῖν διηγέσαντο οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου πατέρες... — τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν. ⁷⁹ Διηγέσατο ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβίῳ... — τὸ τίς ἐστὶν ὁ γέρον. ⁸⁰ Ἐτερος δὲ τοῦ αὐτοῦ κοινοβίου... — καὶ φοβηθεὶς ἀνεχώρησα. ⁸¹ Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὄντες παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Θεοδούλῳ... — ἡ ἀγία αὐτοῦ ψυχή. ⁸² Πάλιν ἡμῖν ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Θεόδουλος διηγέσατο... — τῆς εὐχῆς ἀμελοῦντα. ⁸³ Ἐλαβα τὸν κύριόν μου Σωφρόνιον καὶ ἀπῆλθομεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου... — εἰς τὸ φωτίσαι ἡμῶν τὸν νοῦν. ⁸⁴ Εἶπεν πάλιν· εἰ σωθῆναι τέκνα θέλετε... — ἐμπλῆσαι ματαιότητος. ⁸⁵ Εἶπεν πάλιν ὅτι οὔτε ἐγκωμιαζόμενοι... — οὐδὲν ἀγαθὸν εὐρίσκεται. ⁸⁶ Εἶπεν πάλιν ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ὥς μεγάλοι καί... — θηριάλωτος γίνομαι. ⁸⁷ Ἐν ταῖς ἀρχαῖς Τιβερίου τοῦ πιστοτάτου καίσαρος... — ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. ⁸⁸ Πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τῆς Πέτρας ἀπῆλθον... — τρισχίλιοι πεντακόσιοι σαρανταεξ. ⁸⁹ Ἀδελφὸς δαιμόνιον ἔχων παρέβαλεν τῷ ἀββᾶ... — ἠὺχαρίστησεν τῷ Θεῷ. ⁹⁰ Διηγέσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Σέργιος τῆς Ῥαῖθοῦ... — τοῦ μεγάλου Συμεῶνος. ⁹¹ Ἐλεγεν ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Εὐδόκιμος ὁ πρεσβύτερος... — ἄφαντος ἐγένετο. ⁹² Διηγέσαντο ἡμῖν οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου πατέρες... — ἔθαψαν εἰς Ῥαῖθοῦ. ⁹³ Παρεβάλομεν πρὸς τὸν ἀββᾶν Στέφανον τὸν Καππαδόκην... — πέραν τῆς θαλάσσης. ⁹⁴ Παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Ζωσίμῳ τῷ Κίλικι... — δοξάζων τὸν Θεόν. ⁹⁵ Διηγέσατο ἡμῖν ὁ γέρον καὶ τοῦτο λέγων ὅτι πρὸ ἐτῶν... — εἰς Βαβυλῶνα. ⁹⁶ Ἐλεγον ἡμῖν οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου πατέρες περὶ τοῦ ἀββᾶ... — τὰ ἔστρεψα. ⁹⁷ Διηγέσατο ἡμῖν ἡ ἀμμὰς Δαμιανὴ ἡ ἡσυχάστρια... — καὶ ὁ πατριάρχης κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ γέροντος. ⁹⁸ Διηγέσατο ἡμῖν ἡ αὐτὴ ἀμμὰς Δαμιανή... — τοῖς δούλοις αὐτοῦ. ⁹⁹ Παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Ἀθανασίῳ ἐν τῇ λαύρᾳ... — εὐθέως ἐκαθέρησεν (sic) τὴν ἀδελφήν. ¹⁰⁰ Πάλιν ὁ

αὐτὸς Ἀθανάσιος διηγήσατο ἡμῖν... — ὁ θρόνος ἐστὶν ὁ δεσποτικός. ¹⁰¹ Ἔλεγον πάλιν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου... — εὐτραπέλων ἠνέσχετο. ¹⁰² Ὁ αὐτὸς ἡμῖν ἄββᾶς Ἀθανάσιος διηγήσατο... — ἤκουσεν τῶν λεγομένων. ¹⁰³ Ἔλεγε δὲ καὶ τοῦτο ὁ ἄββᾶς Ἀθηνογένης... — μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελεύτησεν. ¹⁰⁴ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Ἀθανάσιος ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν... — τὰ βαλάντια. ¹⁰⁵ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν... — καὶ τὸ χειρόργιον. ¹⁰⁶ Διηγήσατο ἡμῖν πάλιν καὶ τοῦτο ὁ ἄββᾶς Ἀθανάσιος... — τῷ ματαίῳ λογιζόμενος. ¹⁰⁷ Διηγήσατο Σαρακηνὸς εἰς τὸ κλύσμα τοῖς πολιτευομένοις... — ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ ἤμην. ¹⁰⁸ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος... — καὶ τίς εἰμί. ¹⁰⁹ Περὶ τοῦ ἄββᾶ Σεργίου τοῦ ἀναχωρητοῦ... — καθὼς προεῖπεν ὁ γέρων. ¹¹⁰ Ἔλεγον τινὲς τῶν γερόντων περὶ τοῦ ἄββᾶ Γρηγορίου... — πεῖραν ἐσχήκαμεν. ¹¹¹ Εἶπεν τίς τῶν γερόντων· εἶθε ὅσην περὶ τὰ κακὰ σπουδήν... — κατὰ δαιμόνων ἰσχύομεν. ¹¹² Εἶπεν πάλιν· πανταχοῦ μὲν ὁ Θεὸς ὑπάρχει... — ἰσχύει βλάψαι. ¹¹³ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· συναγάγωμεν τὰ τῆς ψυχῆς ἰάματα... — μὴ οὖν καταφρονήσωμεν. ¹¹⁴ Εἶπεν πάλιν· διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος... — ἐργαζόμεθα. ¹¹⁵ Εἶπον ἡμῖν τινὲς τῶν γερόντων περὶ τοῦ μακαρίου Γενναδίου... — ὁ τῶν ἀνηκέστων πταισμάτων κτίτωρ. ¹¹⁶ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Θεόδωρος ὁ ῥωμαῖος λέγων... — καὶ πολλῆς μακροθυμίας. ¹¹⁷ Οὖσιν ἡμῖν ἐν τῷ ἐνάτῳ ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ... — ὡς τῷ ἱερῷ ἔπρεπε μάρτυρι. ¹¹⁸ Κατελθόντος τοῦ ἄββᾶ Ἀμμῶς ἀνῆλθον πάντες... — ἐχειροτόνησας. ¹¹⁹ Παρεβάλομεν εἰς τὰ μονίδια τῷ ἄββᾶ Ἰωάννῃ τῷ Πέρσῃ... — ἐλεημοσύνην καὶ ἀγάπην. ¹²⁰ Παρεβάλομεν ἐν τῇ αὐτῇ λαύρᾳ τῶν μονιδίων τῷ ἄββᾶ Μαρκέλλῳ... — καὶ τὴν σκήτην ἠρήμωσαν. ¹²¹ Ὁ αὐτὸς ἄββᾶς Μάρκελλος διηγήσατο ἡμῖν... — καὶ οὐ πολὺν χρόνον. ¹²² Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· πιστεύσατέ μοι τέκνα οὐδὲν οὕτως... — ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται. ¹²³ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· πιστεύσατέ μοι τέκνα λέγοντι... — καὶ γινομένων βασιλεῖ. ¹²⁴ Εἶπεν πάλιν· ὁ ἀνθρώπος ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ ἦν... — ἐκπεσὼν τοῦ Θεοῦ. ¹²⁵ Δύο ἀδελφοὶ ἦσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πάννυ εὐλαβεῖς... — τὸν πόνον τῆς ἀσκήσεως. ¹²⁶ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Ἰορδάνης ὁ βοσκὸς ὅτι τρεῖς... — ὠφελήθημεν μεγάλως. ¹²⁷ Ἔλεγε δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ τοῦ ἄββᾶ Νικολάου... — χεῖρα μὴ παρασχόντα. ¹²⁸ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Μηνᾶς ὁ ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου... — ἐσθίων βοτάνας. ¹²⁹ Ἔλεγεν πάλιν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ ὅτι ἀκήκοεν... — πλησιέστερον ἐλθεῖν. ¹³⁰ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Παῦλος ὁ ἡγούμενος... — καὶ ἄφαντος γέγονεν. ¹³¹ Λυκὸν πόλις ἐστὶν τῆς Θηβαΐδος· ἐν αὐτῇ ὄρος ἐστὶν... — ὅπου ἔβαλον μετάνοιαν. ¹³² Ἀπὸ εἰκοσι μυρίων Ἀλεξανδρείας λαύρα ἐστὶν λεγομένη ὁ Καλαμών... — οὐκέτι κρατοῦμεν αὐτῇ. ¹³³ Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἄββᾶ Βίκτωρι τῷ ἡσυχαστῇ... — ἐν τοῖς πειρασμοῖς χαίρουσιν. ¹³⁴ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Ἀγαθόνικος ὁ ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου... — κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

¹³⁵ *Ελεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ ἀββᾶ Βικεντίου... — τὰς πόλεις καὶ τὴν ἄνεσιν. ¹³⁶ Εἶπεν πάλιν οἱ πατέρες ἡμῶν οὐδὲ τὰς ὄψεις... — καὶ λονόμεθα. ¹³⁷ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· οὐαί μοι τέκνα ποίαν... — ἐστὶν ἡ ἀσθενοῦσα. ¹³⁸ *Ἦν τις ἀναχωρητῆς εἰς τὰ μέρη τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου... — καὶ πάντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ¹³⁹ *Ὁ δὲ ἀββᾶς Γρηγόριος ὁ ἀναχωρητῆς ἐξηγήσατο ἡμῖν... — ἔξωθεν δὲ τοῦ πλοίου οὐκ ἔβρεξεν. ¹⁴⁰ *Ὁ ἀββᾶς Ἀνδρέας ὁ τῶν ὀκτωκαιδεκάτου οὔσιν ἡμῖν... — ἐχειροτόνησεν δὲ καὶ τὸν Φιλόπορον διάκονον. ¹⁴¹ *Ελεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κίλιξ... — βαλόντα σχοινίον καὶ ἀπαργάμενον. ¹⁴² Πλησίον τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ μοναστήριον ἐστὶν... — παρέδωκεν ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα. ¹⁴³ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ εὐνούχος... — ἐπιτύχωσιν ἀγαθῶν. ¹⁴⁴ *Ὁ αὐτὸς πάλιν ἡμῖν διηγῆσατο ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ... — ἔβαλεν μετανόας ὁ γέρων. ¹⁴⁵ *Ἀνερχομένων ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἁγίας Γεθσημανῆ... — τὴν θλίψιν καὶ τὴν στενοχωρίαν. ¹⁴⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν Πέτρος ὁ πρεσβύτερος ἐλθὼν ἀπὸ Ῥώμης... — ἐκ τοῦ κατακρίματος ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. ¹⁴⁷ Εἶχεν τὶς τῶν πατέρων μαθητὰς δώδεκα... — διορθώσεται τὸν σφαλέντα. ¹⁴⁸ Γέγονεν τὶς τῶν πατέρων ἐν τῇ ἐρήμῳ ὀνόματι Θεόδωρος... — οὐκ ἐτι ὥχλησεν αὐτὸν λογισμὸς δειλίας. ¹⁴⁹ *Ὅτι ἐπιβλαβὲς τὸ ἐπισκέπτεσθαι τοὺς ἰδίους. ¹⁴⁹ Γέρων τὶς ἐκάθητο εἰς κελλίον καὶ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν... — καὶ ὁ Θεὸς βοηθήσοι (βοηθεῖ σοι ;).

*Ὅτι ἀπαιτᾶται ὁ ἄνευ πνευματικοῦ πατρὸς μετερχόμενος τὸν μονήρη βίον. ¹⁵⁰ Γέγονεν τὶς Παῦλος ἐν Θηβαῖδι, δς ἠκολούθησε... — ἔφυγεν εἰς τὴν σκῆτην. ¹⁵¹ Μένοντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς σκῆτεως... — τυχεῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς. ¹⁵² Δύο ἀδελφοὶ κοσμικοὶ ἀπετάξαντο καὶ ἀπελθόντες... — μετὰ κόπου λιαίνονται.

Περὶ τοῦ ἐκ νηπίας ἡλικίας ἀσκήσαντος καὶ διὰ τὴν ὑπερηφάνιαν ἀπορριφέντος. ¹⁵³ *Ἐκέκτητο τὶς τῶν πατέρων ἀδελφὸν κοσμικόν... — τὴν ἀπώλειαν τοῦ παιδός. ¹⁵⁴ Διηγῆσατο τὶς τῶν πατέρων ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ... — καὶ τὸν Θεὸν ἐξιλεωσώμεθα. ¹⁵⁵ Παρεβάλομεν εἰς τὴν μονὴν τῶν εὐνούχων... — μὴ ἀπόλωνται. ¹⁵⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν τὶς φιλόχριστος οὔσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ... — γέγονεν δόκιμος μοναχός. ¹⁵⁷ Παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Ἰωάννῃ τῷ ἀναχωρητῇ... — ἐδόξασεν τὸν Θεόν. ¹⁵⁸ Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Θεωνᾶς ὅτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ... — καὶ εὐθεῖς (sic) αἱ κρίσεις σου. ¹⁵⁹ *Ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ διηγῆσατο ἡμῖν ἡ θεοφιλὴς καὶ φιλόπτωχος Μαρία... — ἐν ἀληθείᾳ ἐδωρήθη. ¹⁶⁰ Παρεβάλομεν εἰς τὸ κοινόβιον τοῦ σπηλαίου τοῦ ἀββᾶ Σάβα... — τὸ ἔλεός μου ἐπὶ σέ. ¹⁶¹ Παρεβάλομεν ἐν Ἀσκάλῳ ἐν τῷ πανδοχείῳ τῶν πατέρων... — (ἵνα εὕρω καὶ γὰρ ἔλεος. ¹⁶² Καὶ μεθ' ἡμέρας ἐπιβὰς τῇ πόλει ὁ ἡγεμών... — τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς αὐτούς. ¹⁶³ *Ὅντων ἡμῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λεόντιος ὁ Ἀπαμεύς... — ἀβλαβὲς παραδίδωσι. ¹⁶⁴ *Ἀπελθόντες οὖν ἡμεῖς εἰς Θηβαῖδα... — καὶ ἐθεασά-

μην αὐτόν. ¹⁶⁵ Διηγῆσατο τὶς φιλόχριστος περὶ τινος ληστοῦ ὀνόματι Κυράκονα... — καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Θεόν. ¹⁶⁶ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Σαββάτιος ὅτι ὡς ἐκαθήμην... — κρατηθεὶς ἀπεκεφαλίσθη. ¹⁶⁷ Ἀδελφός τις ἦν ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ Χοξηβᾶ... — λέγειν αὐτήν. ¹⁶⁸ Γέρων τις ἐκάθητο ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ Καλαμῶνος... — ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. ¹⁶⁹ Δάδαι ἐμπόριον ἐστὶ τῆς Κύπρου... — ἐνδοῦναι τοῦ κλαίειν. ¹⁷⁰ Διηγῆσατο ἡμῖν Ἀναστάσιος ὁ πρεσβύτερος... — μηδὲν ἔτι θεασάμενος. ¹⁷¹ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Θεόδουλος λέγων... α' — ἡ πίστις παντοῦ ἐστὶ. β' — ἡ μακαρία αὐτοῦ διηγῆσατο ψυχή. ¹⁷² Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Γεώργιος ὁ πρεσβύτερος τοῦ κοινοβίου... — ἵνα μὴ τοὺς κόπους αὐτοῦ ὁ γέρων ἀπολέσῃ καὶ μετὰ αἰρετικῶν κατακριθῇ.

Θαύματα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. ¹⁷³ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Θεόδωρος ὁ Αἰλιώτης ὅτι... — ἐλυτρώθη τοῦ πολέμου. ¹⁷⁴ Παρεβάλομεν τῷ ἄββᾶ Κυριακῷ τῷ πρεσβυτέρῳ... — ἀειπαρθένου Μαρίας ἐχθρός. ¹⁷⁵ Ἡλιούπολις τῆς Λιβανησίας Φοινίκης ἐστίν... — καὶ ταῦτα διὰ φιλανθρωπίας. ¹⁷⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν Ἀναστάσιος ὁ πρεσβύτερος καὶ κειμηλιάρχης... — μνῆμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ¹⁷⁷ Ὁ ἄββᾶς Παλλάδιος διηγῆσατο ἡμῖν τι τοιοῦτον... — καὶ τὸ παιδίον αὐτῆς. ¹⁷⁸ Διηγῆσατο ἡμῖν τὶς τῶν πατέρων περὶ Ζήνωνος... — ἦν γὰρ ἐλεήμων πάνν. ¹⁷⁹ Διηγῆσατο ἡμῖν Διονύσιος ὁ ὁσιώτατος πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ... — φοιτῶν εἰς τὸ σπήλαιον. ¹⁸⁰ Γέρων ἐκαθέζετο ἐν σκῆτι καὶ ἀνῆλθεν ἐν μιᾷ... — καρδίαν καθαρὰν ἐκτῆσατο. ¹⁸¹ Διηγῆσατο τὶς τῶν πατέρων ὅτι ταξεώτης τις ἐν Τύρῳ διάγων... α' — καὶ δουλεύω τῷ Θεῷ. (οἱ δὲ ἐταῖροι αὐτοῦ εἶπον...) β' — σαγινεύει ψυχὰς εἰς σωτηρίαν. ¹⁸² Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πόλει φιλόπονοι τινές... — ὅτι σκευὴ ἐκλεκτὰ ἀπώλεσαν (Εἴτα ἀκολουθεῖ : Ν ε ί λ ο υ· Μοναχὸν οὐχ ἡ κουρὰ καὶ ἡ περιβολὴ συνίστησιν, ἀλλ' οὐράνιος πόθος καὶ ἔνθεος πολιτεία). ¹⁸³ Ὡς ἀπὸ ἐνὸς μιλίου τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ... — ἐκ τῆς τοιαύτης λειτουργίας. ¹⁸⁴ Ὁ δὲ καμηλιάριος ὁ τὸν ὄνον λαβὼν ἤλκετο... — παραδείσων τρυφῆς ἐκπεσεῖν. ¹⁸⁵ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Γεώργιος ὁ Γαδιμμήτης... — τοῦ σφαλέντος ὑπὲρ αὐτοῦ υἱοῦ. ¹⁸⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης ὁ ῥωμαῖος μαθητής... — ἐξ οὗ ἀφείλατο αὐτήν. ¹⁸⁷ Ἄλλοτε πάλιν ἀβροχίας πολλῆς γενομένης... — ἐπικαλουμένοις αὐτόν. ¹⁸⁸ Ἐν τοῖς χρόνοις Νικήτα τοῦ πατρικίου ἐν Καρταγένῃ... — διηγῆσαντο ταῦτα ὠφελείας χάριν. ¹⁸⁹ Εἶπεν ἄββᾶς Λογγῖνος· ὅπου οἶνος καὶ παιδία ἐκεῖ οὐ χρειά τοῦ σατανᾶ. ¹⁹⁰ Εἶπεν ἄββᾶ Ζήνων· ὁ θέλων ἵνα ταχὺ εἰσακούσῃ ὁ Θεός... — ταχὺ δίδει αὐτῷ ὁ Θεός. ¹⁹¹ Ἦν τις γέρων εἰς τὰ κελλία τὰ λεγόμενα ἐρημικά... — τὰς θλίψεις ὑπομείναντες. ¹⁹² Ἄλλος τις ἀδελφός δόκιμος ἦλθεν ἀπὸ σκήτεως... — καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον. ¹⁹³ Ἀδελφός μικρὸς ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ ἄββᾶ αὐτοῦ πρὸς τινὰ ἀδελφόν... — ὅταν μέλλωμεν ἐρωτᾶσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

κδ (φφ. 145 - 150) **Ἀναστασίου μοναχοῦ τοῦ Σινᾶ ὄρους διήγησις περὶ πατέρων ἁγίων.** ¹ Δύο τινὲς τῶν πατέρων τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Σινᾶ... — ἀνεχώρησαν μετ' εἰρήνης. ² Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Μισαήλ ὁ Ἰβερὸς... — ἀφανεῖς γεγόνασιν. ³ Διηγῆσατο ἡμῖν πάλιν Ἰωάννης ὁ ὀσιώτατος ἡγούμενος... — καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν. ⁴ Ἔθος Ἀρμενίοις ἐστὶν καθὼς πάντες ἐπίστανται... — ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω. ⁵ Πρὸ χρόνων τινῶν γέγονεν κατ' ἐπιτροπὴν Κυρίου θανατικόν... — τὸ σκῆνωμα τοῦ ἀδελφοῦ ὁ γέρων. ⁶ Τόπος ἐστὶν δυσχερὴς καὶ πάνυ χαλεπός... — πληροφορηθεὶς ἐδόξασεν τὸν Θεόν. ⁷ Ὁ ἀββᾶς Μαρτύριος ὅτε ἐκούρευσε τὸν ὀσιον πατέρα ἡμῶν... — εἰς τὸν ἴδιον τόπον διακονήσας. ⁸ Τὰ Ἀρσελάου τόπος ἐστὶν δυσχερὴς διακειμένος... — ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ⁹ Ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ὤκησεν καὶ ὁ ἀββᾶς Μιχαήλ... — ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ¹⁰ Ἐν τῷ προειρημένῳ τόπῳ τῶν Ἀρσελάου γέγονεν... — ἀνακλίνας ἑαυτὸν ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ¹¹ Διηγῆσατο ἡμᾶς (sic) ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς περὶ τοῦ ἀββᾶ Στεφάνου... — ὁ γέρων ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ¹² Ἀδελφὸς σπουδαῖος ἐκαθέζετο ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀκούων... — τῷ Ἰησοῦ ὅταν ἔλθῃ. ¹³ Ἐλεγεν ἀββᾶ Εὐλόγιος ὁ τοῦ ἐνάτου τῷ μαθητῇ αὐτοῦ... — καὶ ὀλίγα ζητεῖ. ¹⁴ Ἐλεγεν πάλιν ὅτι ἦν τις ἀδελφὸς οἰκῶν εἰς τὰ κελλία... — ὁ γέρων ἀπέλυσε αὐτόν. ¹⁵ Ἀδελφὸς ἀπετάξατο τῷ κόσμῳ σὺν τῷ ἰδίῳ πατρί... — ἐὰν χαίρεται ὑβριζόμενος. ¹⁶ Εἶπεν πάλιν ἡ ταπεινὸς πολλάκις καὶ χωρὶς... — ὡς ὁ φαρισαῖος καὶ ἀπόλλυται.

κε (φφ. 150 - 153^v) **Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου Ἀνδρονίκου καὶ τῆς συμβίου αὐτοῦ Ἀθανασίας.**— Ἦν τις Ἀνδρόνικος ὀνόματι ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ... (BHG^s 122).

κς (φφ. 153^v - 160) **Χρήσεις ἁγίων πατέρων περὶ τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.** ¹ Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῶν ἀσκητικῶν: Ἐρώτ. Ποταπῷ φόβῳ ἢ ποίᾳ πληροφορίᾳ ἢ ποίᾳ διαθέσει... Ἀπόκρ. Τὸν μὲν φόβον διδάσκει ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος... (PG 31, 1196) (ἔπονται ἀποσπάσματα μὲ τὴν ἐξῆς σειρὰν): ² Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἰδιοχείρων ἐπιστολῶν πρὸς Καισάρειαν πατρί. ³ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἰδ' λόγου τῶν ἐνθρονίων περὶ κοινωνίας. ⁴ Ἰσιδώρου Πηλονσιώτου ἐκ σκῆ' ἐπιστολῆς περὶ κοινωνίας. ⁵ Τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου περὶ κοινωνίας (μετὰ δύο διηγήσεων:) α' Ἐλεγε δὲ καὶ τοῦτο ὅτι πλειστάκις... β' Ἐλεγεν ἀββᾶ Ἀπολλῶς ὅτι εἰ δυνατόν παρασκευάζειν... ⁶ Τοῦ ἁγίου Μαρκιανοῦ περὶ κοινωνίας. ⁷ Τοῦ ἁγίου Βασιλείου περὶ προσευχῆς. ⁸ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλονσιώτου. ⁹ Μαξίμου περὶ διδασκαλίας καὶ ἡγουμένων. ¹⁰ Ἐφραίμ. ¹¹ Τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου. ¹² Τοῦ Θεολόγου. ¹³ Ἐφραίμ. ¹⁴ Περὶ ἐνδύματος μοναχοῦ. ¹⁵ Ὅτι οὐ δεῖ διὰ τὰ ἐνταῦθα

συμβαίνοντα ὑμῖν λυπηρὰ ἐπιζητεῖν τὸν θάνατον. ¹⁶ Τοῦ Χρυσοστόμου καὶ οὐκ ἐστὶ, φησί, καὶ ἐνταῦθα ἀνέσεως ἀπολαῦσαι καὶ ἐκεῖ. ¹⁷ Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν κεκοιμημένων. ¹⁸ Τοῦ αὐτοῦ περὶ ψυχῆς καὶ ἐλεημοσύνης. ¹⁹ Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἐλεήμονος. ²⁰ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου περὶ προορισμοῦ.

κζ (φφ. 160 - 164^v) **Βίος Εὐλογίου τοῦ λατόμου.**—Γέγονεν κατὰ τὴν Θηβαΐδα ὁ ἀββᾶς Δανιήλ... (BHG³ 618).

κη (φφ. 164^v - 172) **⟨Εὐτυχιανοῦ⟩ βίος καὶ μετάνοια καὶ ἀνάκλησις πρὸς τὸν Κύριον γενομένη ὑπὸ τινος οἰκονόμου ὀνόματι Θεοφίλου διὰ τῆς μεσιτείας τῆς ἁγίας Θεοτόκου.**—Ἐγένετο κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πρὶν γενέσθαι... (BHG³ 1320 - 1321).

κθ (φ. 172^{r-v}) **Διήγησις ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων περὶ κατανύξεως καὶ σωτηρίας ψυχῆς.**—Ἐλεγεν τὶς τῶν πατέρων ὅτι ἦν τις... —τὸν ποιήσαντα αὐτὸν ὑγιῇ... ἀμήν. (BHG³ 1445x).

λ (φφ. 172^v - 202) **(Τάδε ἐστὶν ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ ἁγίου) Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ πλείστων καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων ἐν ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς ἀπορουμένων καὶ παρὰ πᾶσι Χριστιανοῖς γινώσκεσθαι ὀφειλομένων.** (φφ. 172^v - 176^v Πίναξ τίτλων ἀπὸ α' - ρλγ') α' **Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.** ρλγ' **Πῶς ὀφειλομένον πεῖσαι τοὺς Ἕλληνας...** ὥς αὐτοὶ πλανώμενοι νομίζουσιν (PG 28, 597 - 700). Ἀρχ. ἀκέφ. ἀπὸ τῶν λέξεων: ὅτι δὲ κτιστὸν εἰσιν οἱ ἄγγελοι ἄκουσον τοῦ ἁγίου Πνεύματος... (κεφ. δ': PG 28, 601C). Τελ. κολ. διὰ τῶν λέξεων: διὰ ἀδοξίας δόξαν τοῦ παρὰ πᾶσιν δοξάζοντος. | Τὸ κείμενον παρουσιάζει καὶ ἕτερον χάσμα μεταξὺ τῶν φφ. 200^v - 201, ὅθεν φαίνεται ὅτι ἐξέπεσαν φύλλα τινά.

λα (φφ. 202 - 204) **Περὶ τοῦ Σχολαρίου.**—Μαθητῆς, φησί, τοῦδε τοῦ ὁσίου πατρὸς Νικολάου...—διὰ τοῦδε τοῦ σχήματος, εἰ καὶ ἀνάξιος ὁ ταπεινὸς δουλεῦσαι προθέμενος. (BHG³ 1360m, ἐνθα ὅμως ἡ διήγησις παραδίδεται κολοβῇ ἐν κώδικι μεταγενεστέρῳ. Πρβλ. ἐπίσης E. Follieri - I. Du j č e v, Una acolutia inedita per i martiri di Bulgaria dell'anno 813, Byzantion 33, 1963, σελ. 90).

λβ (φφ. 204 - 209^v) **(Ἔτεραι διηγήσεις)** ¹ **Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς Συρίας διακονοῦντες εἰσὶν...**—πᾶσι τοῖς αἰτοῦσιν (Th. Nissen, BZ 38, 1938, σελ. 367 - 368.—BHG³ 1450p). ² **Ἦν ἀνὴρ τις Ἰουδαῖος ἐν Κωνσταντινουπόλει...**—ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ (BHG³ 1076k). ³ **Διηγήσατό**

μοι τις ὀνόματι Ἰωάννης τῷ γένει μελητινὸς (sic)...— οἰκτιρμῶν ἐπιτύχωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Περὶ Παλλαδίου. ⁴ Ἐθεασάμεθα τὸν ἀββᾶν Παλλάδιον τὸν ἐνάρετον... — πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων.

Περὶ τοῦ πάπα Ἀπολιναρίου. ⁵ Διηγῆσατο ἡμῖν τις περὶ τοῦ ἐν ἀγίοις πάπα Ἀλεξανδρείας... — μεγάλως ὠφεληθῆναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν.

⁶ Ἀδελφὸς ἔμενεν ἐν κοινοβίῳ ὑποτασσόμενος καὶ ὠφελεῖτο... Τελ. κολοβ. διὰ τῶν λέξεων: καὶ λέγουσιν γόης ἐστὶ καὶ ἡ γοητεία αὐτοῦ |.

Πλεῖσται τῶν ἀνωτέρω διηγῆσεων εὗρηται ἐν ταῖς ἀκολουθοῦσι ἐκδόσεσι καὶ μελέταις:

PG 65, 72 - 440.

Ἰωάννου Μόσχου, Λειμωνάριον: PG 87, 2851 - 3112.

Παύλου Εὐεργετινοῦ, Συναγωγὴ τῶν θεοφθόγγων ῥημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν ἀγίων καὶ θεοφόρων πατέρων..., ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι 1900.

Fr. Nau, ἐν Revue de l'Orient Chrétien 12 (1907), σελ. 43 - 69, 171 - 189, 393 - 413. 13 (1908), σελ. 47 - 66, 266 - 297. 14 (1909), σελ. 357 - 379. 17 (1912), σελ. 204 - 211, 294 - 301. 18 (1913), σελ. 137 - 146.

W. Bousset, Apophthegmata (Studien zur Geschichte des ältesten Mönchtums), Τυβίγγη 1923.

C. Giannelli, Codices Vaticani Graeci (1485 - 1683), Βατικανὸν 1950, σελ. 234 - 242 (cod. 1599), ὅπου ἀναγράφονται τὰ incipit ὑπερεκατὸν διηγῆσεων.

BHG³ 696e, 1322n, 1441, 1442, 1442q, 1442r, 1444e, 1444u, 1448p, 1450h, 2080, 2120, 2327 κ.ἄ.π.

J. - Cl. Guy, Recherches sur la tradition grecque des Apophthegmata patrum (Subsidia Hagiographica 36), Βρυξέλλαι 1962.

ΚΩΛΙΕ ΑΡ. 18

1. Ἡ ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ ἀναγραφὴ τῶν κεφαλαίων τῶν ἔργων τοῦ Μεγ. Βασιλείου δὲν δίδει σαφεῇ εἰκόνα τοῦ πραγματικοῦ περιεχομένου τοῦ κώδικος. Οὕτω προσθετέα τὰ ἐξῆς κεφάλαια ἴδιον τίτλον ἔχοντα, ἔστω καὶ ἂν ἐνίοτε πρόκειται μόνον περὶ πίνακος περιεχομένων τοῦ ἐπομένου ἐν τῷ κώδικι κειμένου.

α (φφ. 6^v - 9) *Εἰς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (PG 29, 264 - 280).

β (φφ. 28 - 29^v) *Εἰς μέρος τοῦ κη' ψαλμοῦ ἑτέρα ἐρμηνεία: Ἀρχ. Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐλῇ. . .* (PG 30, 72 - 81).

γ (φφ. 177 - 177^v) *Κεφάλαια τῶν κατὰ πλάτος ὁρῶν* (= Πίναξ τῶν κεφαλαίων : PG 31, 901 - 905).

δ (φφ. 234 - 234^v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ ἐγκρατείας.* Ἀρχ. *Ἐγκράτειαν ἡγοῦμεθα ὀρίζεσθαι οὐ μόνον τὴν τῶν... (= β' μέρος τοῦ κεφ. ιθ' τῶν ἀσκητικῶν διατάξεων : PG 31, 1389B-C).*

ε (φ. 234^v) *Τοῦ αὐτοῦ παραθετική ἀποταξαμένῳ τῷ βίῳ καὶ μονάσαντι* (Ἐπιστ. 23 : PG 32, 293 - 296.—Y. Courtonne, Saint Basile Lettres, τόμ. Α', Παρίσιοι 1957, σελ. 58 - 59).

ς (φφ. 234^v - 236^v) *Τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια περὶ βαπτίσματος προτραπέντος εἰπεῖν πρῶτον περὶ τοῦ μαθητευθῆναι Χριστῷ εἶπεν* (PG 31, 1515 κέ.).

ζ (φφ. 237 - 245^v) *Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ τοῦ μὴ ἐν μολυσμῷ προσέρχεσθαι τοῖς ἁγίοις μυστηρίοις...* (PG 31, 1575 κέ.).

2. Αἱ ὁμιλίες εἰς τὴν ἑξαήμερον εἶναι ἑννέα :

α (φφ. 271 - 274^v) *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός...* (Ὁμιλία Α' : PG 29, 4 - 28.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 86 - 136).

β (φφ. 274^v - 279) *Περὶ τοῦ ὅτι ἀόρατος ἦν ἡ γῆ...* (Ὁμιλία Β' : PG 29, 28 - 52.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 138 - 186).

γ (φφ. 279 - 283^v) *Περὶ τῶν πρώτων τῆς Γενέσεως* (Ὁμιλία Γ' : PG 29, 52 - 77.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 188 - 242).

δ (φφ. 283^v - 286^v) *Περὶ τῆς συναγωγῆς τῶν ὑδάτων* (Ὁμιλία Δ' : PG 29, 77 - 93.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 244 - 276).

ε (φφ. 286^v - 290^v) *Περὶ βλαστήσεως* (Ὁμιλία Ε' : PG 29, 93 - 117.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 278 - 322).

ς (φφ. 291 - 296^v) *Περὶ φωστήρων γενέσεως* (Ὁμιλία Ϛ' : PG 29, 117 - 148.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 324 - 388).

ζ (φφ. 296^v - 299^v) *Περὶ ἐρπετῶν* (Ὁμιλία Ζ' : PG 29, 148 - 164.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 390 - 426).

η (φφ. 299^v - 304) *Περὶ πτηνῶν καὶ ἐνύδρων* (Ὁμιλία Η' : PG 29, 164 - 188.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 428 - 476).

θ (φφ. 304 - 308) *Περὶ χειρσαίων* (Ὁμιλία Θ' : PG 29, 188 - 208.—Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 478 - 522).

3. Ὁ κώδιξ κοσμεῖται διὰ μικρῶν καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 19

1. Κατὰ τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐπὶ μέρους κεφαλαίων ὁ Σακκελίων παρέλειψεν ὠρισμένα κεφάλαια ἢ τμήματα κεφαλαίων ταῦτα εἶναι :

α (σσ. 301 - 308) *Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας περὶ βαπτίσματος· ὅτι δεῖ πρῶτον μαθητευθῆναι τῷ Κυρίῳ καὶ τότε καταξιωθῆναι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος* (Λόγος Α' κεφ. α' : PG 31, 1513 - 1525).

β (σσ. 308 - 332) *Πῶς βαπτίζεται τις τὸ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βάπτισμα* (Λόγος Α' κεφ. β' : PG 31, 1525 - 1572).

γ (σσ. 332 - 335) *Ὅτι δεῖ τὸν ἀναγεννηθέντα διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τρέφεσθαι λοιπὸν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων* (Λόγος Α' κεφ. γ' : PG 31, 1573 - 1577).

δ (σσ. 335 - 336) *Κεφάλαια τοῦ Β' Λόγου τεμνομένου εἰς κεφάλαια ἑξήκοντα ἑπτὰ μετὰ τοῦ πρώτου Λόγου* (=Πίναξ τῶν ἑξήκοντα κεφαλαίων τοῦ Β' Λόγου).

ε (σσ. 336 - 360). *Τὸ κείμενον τῶν ἑξήκοντα κεφαλαίων τοῦ Β' περὶ βαπτίσματος Λόγου* (PG 31, 1580 - 1628).

ς (σσ. 361 - 362) *Τοῦ αὐτοῦ διατάξεις πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ καὶ κατὰ μόνας ἀσκοῦντας* (=Πίναξ λε' διατάξεων : PG 31, 1317 - 1320).

ζ (σσ. 418 - 421) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ δογμάτων καὶ κληρονομμάτων ἐγγράφων καὶ ἀγράφων* (=Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πραγματείας· κεφ. κζ' : PG 32, 188 - 193.— J. P i t r a, *Juris eccles. graec. hist. et monum.*, τόμ. Α', Ρώμη 1864, σελ. 609 - 612).

η (σσ. 421) *Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος* (=Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πραγματείας· κεφ. κθ' : PG 32, 200B-C.— J. P i t r a, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 612).

θ (σσ. 421 - 427) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ καταστάσεως, πρὸς τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον* (Ἐπιστ. 2 : PG 32, 224 - 233.— S t i g. Y. R u d b e r g, *Études sur la tradition manuscrite de Saint Basile*, Lund 1953, σελ. 156 - 168.— Y. C o u r t o n n e, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 5 - 13).

ι (σσ. 427 - 433) *Τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια διάφορα. . . Ἀρχ. Ἐκ τῶν βιβλίων ὥσπερ οἱ κοινοῦ τινος ἱατρείου. . .* (R u d b e r g, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 123).

2. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος συνεσταχώθησαν 4 φύλλα (Α - Δ) ἐκ παλαιοῦ προερχόμενα Εὐαγγελισταρίου τοῦ η' - θ' αἰῶνος διὰ μεγαλογραμμαίου γραφῆς γεγραμμένου, ἐν οἷς περιέχονται αἱ ἀκόλουθοι περικοπαὶ ποικιλλόμεναι δι' ἐκφωνητικῶν σημείων διὰ κινναβάρους :

(φ. Α) Ἀρχ. ἀπὸ τῶν λέξεων : (προσκυνή)|σωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ (=περικοπή ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου ιβ', 21, ἀναγινωσκομένη τῇ Τρίτῃ τῆς ζ' ἑβδομάδος· Εὐαγγέλιον, ἔκδ. Ρώμης, 1880, σελ. 17). Ἀκολουθοῦν αἱ περικοπαὶ αἱ ἀναγινωσκόμεναι τῇ Τετάρτῃ τῆς ζ' ἑβδομάδος (=Ἰωάν. ιβ', 36 - 47) καὶ τῇ Πέμπτῃ τῆς Ἀναλήψεως (Λουκᾶ κδ', 36 κέ.).

(φ. Δ^v) Τελευτᾷ διὰ τῶν λέξεων : . . . τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ κληροχθῇ|(ναι) (=Λουκᾶ κδ', 47 : Εὐαγγέλιον, ἔκδ. Ρώμης, 1880, σελ. 18).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 20

1. 'Ο κώδιξ ἐγράφη ἐν ἔτει ,ςφϛ', ἰνδ. ε', μηνὶ ὀκτωβρ. κβ', δηλαδὴ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 1081 καὶ οὐχὶ 1082.

2. 'Ο χαρακτηρισμὸς τοῦ κώδικος ὡς περιέχοντος *Τὰ Ἀσκητικά τοῦ θείου Πατρὸς* δὲν ἐπιτρέπει τὴν γνῶσιν τῶν ἐπὶ μέρους κειμένων, δι' ὃ κρίνεται σκόπιμος ἡ ἀπαρίθμησις των.

α (φφ. 1 - 2^v) *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὑποτύπωσις ἀσκητικῆς πολιτείας* (= Πρόλογος 6 : PG 31, 1509 - 1513.— J. G r i b o m o n t, *Histoire du texte des Ascétiques de S. Basile* (Bibliothèque du Muséon 32), Louvain 1953, σελ. 279 - 282· νέα ἔκδοσις).

β (φφ. 2 - 15) *Τοῦ αὐτοῦ προοίμιον* (= Α' προοίμιον εἰς τὰ Ἑθικά ἢ περὶ κρίσεως τοῦ Θεοῦ = Πρόλογος 7 : PG 31, 653 - 676).

γ (φφ. 15 - 22^v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ πίστεως* (= Β' προοίμιον εἰς τὰ Ἑθικά = Πρόλογος 8 : PG 31, 676 - 692).

δ (φφ. 22^v - 27) *Τοῦ αὐτοῦ πρόλογος* (τῶν ὄρων sup. lin.) ἀσκητικὸς (= Πρόλογος 5 : 31, 881 - 888).

ε (φφ. 27 - 28^v) *Κεφάλαια τῶν κατὰ πλάτος ὄρων* (= Πίναξ τῶν κεφαλαίων : PG 31, 901 - 905).

ς (φφ. 28^v - 34^v) *Πρόλογος ἕτερος ἀσκητικῶν διατάξεων τῶν κατὰ πλάτος ἐκτεθέντων παρ' αὐτοῦ κεφαλαίων* (= Πρόλογος 3 καὶ 4 : PG 31, 1080 κέ. καὶ 889 - 901).

ζ (φφ. 34^v - 104^v) *Ἀσκητικαὶ διατάξεις* (νε' κεφάλαια : PG 31, 905 - 1052).

η (φφ. 104^v - 118) *Πίναξ τῶν κατ' ἐπιτομὴν κεφαλαίων* (PG 31, 1052 - 1077).

θ (φφ. 119^v - 217) *Ἀρχὴ τῶν κατ' ἐπιτομὴν ἀσκητικῶν κεφαλαίων* (PG 31, 1080 - 1305).

ι (φφ. 217 - 218) *Πίναξ τῶν κεφαλαίων περὶ βαπτίσματος* (Κεφάλαια α' - κβ', ἐξ ὧν τὰ ἑπτὰ τελευταῖα δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν περὶ βαπτίσματος Λόγον, ἀλλ' εἶναι οἱ τίτλοι τῶν ἐπομένων ἐν τῷ κώδικι ἔργων τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως).

ια (φφ. 218 - 252^v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ βαπτίσματος* (Κεφάλαια ιε', ἐλλείπει τὸ β' κεφάλαιον τοῦ Α' περὶ βαπτίσματος Λόγου : PG 31, 1513 - 1625.— R u d b e r g, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).

ιβ (φφ. 252^v - 256^v) *Καὶ ὅσα ἐπιτίμια τοῖς ἁμαρτάνουσιν* (ξ' ἐπιτίμια : PG 31, 1305 - 1313.— R u d b e r g, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).

ιγ (φφ. 256^v - 257^v) *Τοῦ αὐτοῦ εἰς ἀδελφὰς (κα' ἐπιτίμια, ἐξ ὧν τὸ ἐν διαγεγραμμένον* : PG 31, 1313 - 1316.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).

ιδ (φφ. 257^v - 261^v) *Ἐπιτίμια ἕτερα τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐπὶ τῶν παραπιπτόντων ἐξ οἰκείας ῥαθυμίας καὶ ἀμελείας* (Pitra, *Analecta Sacra*, τόμ. Ε', σελ. 110 κέ.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).

ιε (φφ. 261^v - 266) *Ἐπιστολὴ πρὸς κανονικὴν* (= Δύο ἐπιστολαί· αἱ ὑπ' ἀριθ. 173 καὶ 22 : PG 32, 648 - 649.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 205 - 207 (νέα ἐκδοσις).— Y. Courtonne, *S. Basile Lettres*, τόμ. Β', σελ. 108 - 109 : Πρὸς Θεοδώραν κανονικήν).

ις (φφ. 266 - 267) *Τοῦ αὐτοῦ παραθετικὴ ἀποταξαμένῳ τῷ βίῳ καὶ μονάσαντι* (= Ἐπιστολὴ 23 : PG 32, 293 - 296.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', σελ. 58 - 59).

ιζ (φφ. 267 - 269) *Περὶ τοῦ πῶς δεῖ κοσμεῖσθαι τὸν μοναχὸν* (PG 31, 648 - 652.— Byzantinoslavica 10 (1949), σελ. 13 - 14).

ιη (φφ. 269^r - v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ ἐγκρατείας* (= Τὸ β' μέρος τοῦ ιθ' κεφαλαίου τῶν ἀσκητικῶν διατάξεων : PG 31, 1389B-C).

ιθ (φφ. 269^v - 276) *Περὶ τοῦ δεῖν τὴν προσευχὴν προτιθέναι πάντων* (= Κεφάλαιον α' τῶν ἀσκητικῶν διατάξεων : PG 31, 1325 - 1337).

κ (φφ. 276 - 287^v) *Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἀσκητικὸς καὶ παραίνεσις περὶ ἀποταγῆς βίου καὶ τελειώσεως πνευματικῆς* (PG 31, 625 - 648).

κα (φφ. 288 - 299) *Πίναξ τῶν κεφαλαίων ἐν ᾧ εἰσὶν ἀσκητικαὶ διατάξεις πρὸς τε τοὺς ἐν κοινοβίοις καὶ κατὰ μόνας ἀσκουμένους* (PG 31, 1316 - 1320· ἐν τῷ πίνακι ὑπάρχουν καὶ τινες τίτλοι τῶν ἐπομένων ἐν τῷ κώδικι ἔργων τοῦ αὐτοῦ συγγρφέως).

κβ (φφ. 289 - 322) *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ἀσκητικαὶ διατάξεις πρὸς τε τοὺς ἐν κοινοβίοις... ἀσκουμένους* (= Ἀσκητικαὶ διατάξεις τύπου O : PG 31, 1321 - 1428.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).

κγ (φφ. 332 - 337^v) *Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Βασιλείου εἰς τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον περὶ ἀσκήσεως* (Ἐπιστολὴ 2 : PG 32, 224 - 233.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', σελ. 5 - 13).

κδ (φφ. 337^v - 343) *Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Χίλωνα τὸν ἴδιον μαθητὴν* (Ἐπιστολὴ 42 : PG 32, 348 - 360.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 99 - 108).

κε (φφ. 343 - 345^v) *Πρὸς Ἀμφιλόχιον παρὰ Ἡρακλείδους* (sic) (Ἐπιστολὴ 150 : PG 32, 601 - 605.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Β', σελ. 71 - 75).

κς (φφ. 345^v - 347^v) *Εἰς μονάζοντα ἐκπεσόντα* (Ἐπιστολὴ 45 : PG 32, 365 - 369.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', σελ. 112 - 115).

κζ (φφ. 347^v - 353^v) *Πρὸς παρθένον ἐκπεσοῦσαν* (Ἐπιστολὴ 46 : PG 32, 369 - 381.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 115 - 125).

κη (φφ. 353^v - 354) *Πρὸς Οὐρβανίκιον μονάζοντα* (Ἐπιστολή 262 : PG 32, 973 - 976).

κθ (φφ. 354^v - 355) *Πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ ἐγκρατείας* (Ἐπιστολή 366 : PG 32, 1109 - 1112).

λ (φφ. 355 - 356) *Πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους τοῦ μὴ χειροτονεῖν ἐν δώροις* (Ἐπιστολή 53 : PG 32, 396 - 400.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 137 - 139).

λα (φ. 356^{r-v}) *Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολή πρὸς Γρηγόριον πρεσβύτερον* (Ἐπιστολή 55 : PG 32, 401 - 404.—Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 141 - 142).

λβ (φ. 357^{r-v}) *Γνωμικὰ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου* : Ἄρχ. Ὁ δὲ τῶν ἐνταῦθα κακῶν ἀπαλλαγὴν ἔχων... Τελ. ...τὸ ἄκρον τῶν ἐφετῶν καὶ πρὸς ὃ τείνει πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

λγ (φφ. 357^v - 360^v) *Ἐκ τοῦ Ἡρωνος* : Ἄρχ. Ὁρῶν δὲ τὸν μὲν ἐρημικὸν βίον ἰδιάζοντα... Τελ. ...ὃ φιλεῖ συμβαίνειν ἐν τοῖς τοιούτοις, τὰ μὲν πόρρωθεν ἀνιστάμενα καὶ κατὰ μικρὸν κορυφούμενα.

3. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων δι' ἐρυθρᾶς μελάνης φιλοτεχνηθέντων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 21

1. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος (φ. 2^{r-v}) εὔρηται *Πίναξ ἀκριβῆς τῆς παρούσης πυκνίδος* περιέχων μγ' τίτλους. Ἐκ τούτων δὲν ἀναγράφονται ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ : α) ὁ Δ' λόγος *Εἰς μέρος τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκίζόντων* (φφ. 31^v - 40). β) ὁ Σ' λόγος *Εἰς τὸν κη' ψαλμὸν ἐτέρα ἐρμηνεία* (φφ. 54^v - 60). (Πρβλ. ἄνωτ. κῶδ. 18, α καὶ β).

2. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται δι' ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων ἐγχρώμων καλλιτεχνικῶν. Ἐν φ. 1^v ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς ἐπικεκόλληται εἰκὼν τοῦ Μ. Βασιλείου ὁμοία πρὸς τὰς τῶν εὐαγγελιστῶν ἐζωγραφημένη ἐπὶ χάρτου (0,260×0,170). Ὁ ἅγιος καθήμενος ἐπὶ θρόνου ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἀναλόγιον καὶ ὑποπόδιον. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατεῖ βιβλίον ἐνῶ διὰ τῆς δεξιᾶς φαίνεται νὰ γράφῃ. Φέρει ποδῆρη χιτῶνα χρώματος βυσσινὶ μετὰ πτυχώσεων, καὶ ἱμάτιον ἐλαιόχρουν. Τῶν ἐπίπλων τὸ χρῶμα εἶναι καστανόχρουν ἀνοικτόν.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 22

1. Καὶ τὰ ἐν τῷ παρόντι κώδικι περιεχόμενα ἀνεγράφησαν ἐλλιπῶς ὑπὸ

τοῦ Σακκελίωνος. Οὕτω δέον ὅπως προστεθοῦν οἱ ἀκόλουθοι τίτλοι ὁμιλιῶν τοῦ Μ. Βασιλείου.

α (φφ. 22^v - 28^v) *Εἰς μέρος τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (PG 29, 264 - 280).

β (φφ. 39 - 42^v) *Εἰς τὸν κη' ψαλμὸν εἰς τὸ προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν ἀβλῇ ἀγία αὐτοῦ* (PG 29, 288 - 305. 30, 72 - 81).

γ (φφ. 111^v - 115) *Εἰς τὸν νθ' ψαλμὸν* (PG 29, 460 - 469).

δ (φφ. 120^v - 124^v) *Εἰς τὸν ριδ' ψαλμὸν* (PG 29, 484 - 495).

ε (φφ. 124^v - 128^v) *Εἰς τὸν ριε' ψαλμὸν* (ὁμιλία διακοπτομένη εἰς τὰς λέξεις : οἶκον Κυρίου ἐν μέσῳ σου Ἱερουσαλήμ τόπος δὲ | (PG 30, 104 - 113C).

2. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται δι' ἐγχρώμων καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων ἐν ἀρχῇ ἐκάστου λόγου.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 23

1. Εἰς τοὺς ἀναγγραφομένους τίτλους ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ προσθετέα ἡ ὁμιλία *Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (φφ. 27^v - 28). (Πρβλ. ἀνωτ. κῶδ. 18, α).

2. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἡ ὁμιλία *Εἰς τὸ ῥητόν τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου* (φφ. 94 - 100^v) παρεμβάλλεται ἐν τῷ κώδικι μεταξὺ τῶν ὁμιλιῶν εἰς τοὺς με' καὶ μη' ψαλμοὺς καὶ δὲν ἔπεται τῶν ὁμιλιῶν εἰς τοὺς ψαλμοὺς ἐν γένει, ὡς φαίνεται παρὰ Σακκελίωνι.

3. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 24

1. Ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ παρελείφθησαν οἱ ἐξῆς τίτλοι :

α (φ. 1) *Πίναξ σὺν Θεῷ τῇσδε τῆς βίβλου.*

β (φφ. 24 - 30^v) (Ὁμιλία Δ') *Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (Πρβλ. ἀνωτ. κῶδ. 18, α).

γ Μεταξὺ τῶν φύλλων 270 - 271 ἐξέπεσαν φύλλα τινὰ ἐν οἷς περιείχοντο ἡ ὑπ' ἀριθ. ΛΘ' ὁμιλία *Εἰς τὸ ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. Μ' Εἰς παρθένον σφαλεῖσαν*, ἧς τινος μικρὸν περιεσώθη τμήμα.

2. Ὁ κώδιξ κοσμεῖται δι' ἀριστουργηματικῶν πρωτογραμμάτων καὶ καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων.

3. Ἐν φ. 30^v ἐντὸς τοῦ ἀρχικοῦ Ο τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε' ὁμιλίας *Εἰς τὸν κη' ψαλμὸν* ὁ μικρογράφος ἐνέγραψε τὸ ὄνομά του. Οὗτος ὀνομάζεται Ἀρσένιος καὶ εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν ἐξ ὧσων γνωρίζω.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 27

1. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος (φ. 1) ὑπάρχει *Πίναξ* σὺν *Θεῷ τῶν ἐμφερομένων ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ*, ἐν δὲ φ. 1^v γράφεται ὅτι *Ὅμοῦ πᾶσαι αἱ ὁμιλίας σὺν τῇ ἐξαήμερῳ εἰσὶν νθ'.* Εἰς ταύτας δὲν συμπεριλαμβάνονται αἱ δύο ὁμιλίας τοῦ Γρηγορίου Νύσσης (φφ. 85 - 104^v).

2. Κατὰ τὴν ἀναγραφὴν τῶν περιεχομένων παρελείφθη ἡ ὁμιλία *Εἰς μέρος τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (φφ. 144^v - 155) (Πρβλ. ἀνωτ., κῶδ. 18, α).

3. Ἡ σειρὰ τῶν ὁμιλιῶν εἰς τοὺς ψαλμοὺς δὲν εἶναι συνεχής, ὡς ἀφίνει νὰ ἐννοηθῇ ὁ Σακκελίων, ἀλλ' ἐντελῶς διάφορος. Οὕτω μετὰ τοὺς δύο λόγους τοῦ Γρηγορίου Νύσσης ὑπάρχει ἡ ὁμιλία *Εἰς τὸν α' ψαλμὸν* (φφ. 105 - 112^v), μεθ' ἣν ἀκολουθοῦν τρεῖς ὁμιλίας, αἱ ὑπ' ἀριθ. ιγ' - ιε' παρὰ Σακκελίωνι, εἷτα παρεμβάλλονται δύο ὁμιλίας εἰς ψαλμούς, ἡ *Εἰς τὸν ιδ' ψαλμὸν καὶ ἡ ἀνωτέρω δηλωθεῖσα Εἰς μέρος τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων*, μεθ' ἧς ἀκολουθοῦν αἱ ὑπ' ἀριθ. ις' - λζ' παρὰ Σακκελίωνι, εἷτα ἐκ νέου παρεμβάλλονται αἱ ὑπόλοιποι ὁμιλίας εἰς τοὺς ψαλμούς ζ', κη', κθ', λβ', λγ', λζ', μδ', με', μη', νθ', ξα', ριδ' καὶ ριε' καὶ τέλος ἀκολουθοῦν αἱ ἄλλαι ὁμιλίας.

4. Τέλος εἰρήσθω ὅτι τὰ φύλλα τοῦ κώδικος ἐκ λάθους γενομένου κατὰ τὴν ἀρίθμησιν αὐτοῦ (ἀπὸ τοῦ φ. 189 ἡριθμήθη 200 ἀντὶ 190) ἀναφέρεται ὅτι εἶναι 445 ἐνῶ κατ' ἀλήθειαν εἶναι 436.

5. Ὁ κώδιξ κοσμεῖται δι' ἀριστουργηματικῶν πολυχρῶμων ἐπιτίτλων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 28

1. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐνδείξεων τῶν πρώτων φύλλων τοῦ κώδικος διαπιστοῦται ὅτι τὰ φφ. 1 - 12 εἶναι τὰ ἐναπομείναντα ἐκ τῶν ἐκπεσόντων

τεσσάρων πρώτων τετραδίων αὐτοῦ. Τὰ ἐν λόγῳ τετράδια περιεῖχον τὰς τρεῖς πρώτας ὁμιλίας τοῦ Μεγ. Βασιλείου εἰς τοὺς ψαλμοὺς α', ζ' καὶ ιδ'.

2. Ὁ κῶδιξ ἄρχεται ἀκέφαλος ἀπὸ τῶν λέξεων : (...καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν) | τὴν ζωὴν μου τοῦ μὲν δικαίου ἡ ψυχὴ χωριζομένη τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπαθείας τὴν ζωὴν ἔχει κεκοιμημένην... (= Ὁμιλία Εἰς τὸν ζ' ψαλμόν : PG 29, 253D).

3. Παρέλειψεν ἐπίσης ὁ Σακκελίων νὰ μνημονεύσῃ τὰς ὁμιλίας : α (φφ. 10 - 14) Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων (Πρβλ. ἄνωτ. κῶδ. 18, α) καὶ β (φφ. 23^v - 26^v) Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ κη' ψαλμοῦ (Πρβλ. ἄνωτ. κῶδ. 18, β).

4. Εἰς τὴν ἀριστερὰν ῥαφὴν τοῦ φ. 85^v χεῖρ μεταγενεστέρᾳ (ιε' - ις' αἰῶ-νος) ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα δημῶδη ἄσματα, ἅτινα παρουσιάζουν στοιχειώδη ὁμοιοκαταληξίαν καὶ προδίδουν Κρητικὸν ἢ Κυπριακὸν ἰδίωμα :

† νύκτας ἡμέρας ἄν(θρῶπ)ε ἄν | περπατῆς καὶ τρέχης |
καὶ καβαλλάρης καὶ πε|ζὸς τὸν κόσμον ἄν ἐντρέχεις |
τὴν καλὴν τὴν ἄμετρον | τοῦ κόσμου ἄν τὴν ἔχεις, |
ὥραν στιγμὴν ἐχάσας τ(η)ν | καὶ τύπο(τε) οὐκ ἔχεις †

† μῆνσας φανῇ (sic) ἄν(θρῶπ)ε ὁ θάνατος | παντέχει.
ἡ μεριμνᾷ καθεαυ|τὸν ἡ μέτρον χρόνων ἔχει |
πίστευε ἀληθέβω σε ἐκεί|νος πάντα τρέχει.
κ(αὶ) ὅσᾳν | τὸν εὖρει εἰς τὸ καλὸν χα|ρὰν ἐκείνος ἔχει

† σὺν ᾧ πουλὴν που κοι|λαδῆς, καὶ λέγης πάντα| δίκαιον
ὦ (;) τίνας καὶ | ἄλλον ἤκουσες καὶ λέ|γειτο τὸ δίκαιον.
οἱ μεγα|στάνοι οἱ ἄρχοντες | ἐφήκαντο τὸ δίκαιον. |
καὶ ἐσὺ ἀπαπέσω | ἀπὸ κλουβὴν στρι|γκίζεις πάντα δί|καιον.

(Ἐκ τούτων τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα προέρχονται ἐκ παραινετικοῦ ἀλφα-βήτου. Πρβλ. Φ. Μ π ο υ μ π ο υ λ ῖ δ ο υ, Δημῶδεις μεταβυζαντινοὶ ἀλφάβη-τοι, ΕΕΒΣ 25 (1955), σελ. 298 καὶ Ἑ. Κ α κ ο υ λ ῖ δ η, Νεοελληνικὰ θρη-σκευτικὰ ἀλφάβητα, Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 98).

ΚΩΔΙΞ AP. 29

1. Ἐν φ. 1^{r-v} περιλαμβάνεται πῖναξ περιεχομένων.

2. Ἡ σειρά τῶν ὁμιλιῶν δὲν εἶναι οὔσα παρὰ Σακκελίῳ. Ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπάρχει ἡ ὁμιλία εἰς τὸν α' ψαλμόν, εἶτα ὁμοῦς παρεμβάλλονται αἱ ὑπ' ἀριθ. β' - κε' παρὰ Σακκελίῳ, κατόπιν ἀκολουθοῦν αἱ ὁμιλίες εἰς τοὺς ὑπολοίπους ψαλμοὺς ζ', ιδ', κη', κθ', λβ', λγ', λζ', μδ', με', μη', νθ', ξα', ριδ' καὶ ριε' καὶ τέλος ἀκολουθοῦν τὰ λοιπὰ κείμενα ὑπ' ἀριθ. κς' - λβ'.

3. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ πολλῶν πολυχρώμων ἀριστουργηματικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀνθρωπομόρφων, ζωομόρφων, φυτοσχημάτων κλπ. ἀρχικῶν γραμμάτων. Εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐπίτιτλον (φ. 2) ἐντὸς κύκλων ἐφιλοτεχνήθησαν αἱ εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ ἀγγέλων· τὸ δὲ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ φύλλου παριστάνον Ἡ ἀπετελέσθη ὑπὸ τῶν μορφῶν τῶν ἀγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐκατέρωθεν τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἰσταμένων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 30

1. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος (φφ. β-γ) ἀναγράφεται: *Ἐνταῦθ' ἀκριβῆς τῆσδε τῆς βίβλου πίναξ* (= Πίναξ περιεχομένων μετὰ τῶν incipit τῶν κειμένων).

2. Ὁ Σακκελίῳ περιγράφων τὸν παρόντα κώδικα λέγει ἐν ἄλλοις ὅτι περιέχει καὶ *Ὁμιλίας ΙΖ'* εἰς τοὺς ψαλμοὺς χωρὶς νὰ προσδιορίζη τοὺς ψαλμούς. Τὰ κείμενα ταῦτα ἔχουν ὡς ἐξῆς:

α (φφ. 2^v - 6^v) *Α'* Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὁμιλία εἰς τὸν α' ψαλμόν (PG 29, 209 - 228).

β (φφ. 6^v - 16^v) *Β'* Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὁμιλία εἰς τὸν ζ' ψαλμόν (PG 29, 228 - 249).

γ (φφ. 16^v - 22) *Γ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ιδ' ψαλμόν (PG 29, 249 - 264).

δ (φφ. 22 - 28) *Δ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ αὐτοῦ ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκίζόντων (PG 29, 264 - 280).

ε (φφ. 28 - 37^v) *Ε'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν εἰκοστὸν ὄγδοον ψαλμόν (PG 29, 280 - 305).

ς (φφ. 37^v - 41) *Ϛ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν ψαλμόν (PG 30, 72 - 81).

ζ (φφ. 41^v - 47^v) *Ζ'* Εἰς τὸν κθ' ψαλμόν (PG 29, 305 - 324).

η (φφ. 47^v - 57^v) *Η'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λβ' ψαλμόν (PG 29, 324 - 349).

θ (φφ. 57^v - 71^v) *Θ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λγ' ψαλμόν (PG 29, 349 - 388).

ι (φφ. 72 - 80) *Ι'* Εἰς τὸν λζ' ψαλμόν (PG 30, 81 - 104).

ια (φφ. 80 - 91) *ΙΑ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν τεσσαρακοστὸν τέταρτον ψαλμόν (PG 29, 388 - 416).

ιβ (φφ. 91 - 97) *ΙΒ'* Εἰς τὸν με' ψαλμόν (PG 29, 416 - 432).

- ιγ (φφ. 97 - 108) *ΙΓ' Εἰς τὸν μὴ' ψαλμὸν* (PG 29, 432 - 460).
 ιδ (φφ. 108 - 111^v) *ΙΔ' Εἰς τὸν νθ' ψαλμὸν* (PG 29 460 - 469).
 ιε (φφ. 111^v - 117) *ΙΕ' Εἰς τὸν ξα' ψαλμὸν* (PG 29, 469 - 484).
 ις (φφ. 117 - 121^v) *ΙΣ' Εἰς τὸν ριδ' ψαλμὸν* (PG 29, 484 - 493).
 ιζ (φφ. 121^v - 126) *ΙΖ' Εἰς τὸν ριε' ψαλμὸν* (PG 30, 104 - 116).

3. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος (φ. 310^v) ἐγράφη κατ' ἐπανάληψιν διὰ διαφόρων χειρῶν τὸ γνωστὸν κτητορικὸν ἐπίγραμμα :

*Ἡ βίβλος αὕτη τῆς Μονῆς τοῦ Προδρομοῦ
 τῆς κειμένης ἔγγιστα τῆς Ἀετίου,
 ἀρχαῖκή δὲ τῇ Μονῇ κλησὶς Πέτρα.*

(Πρβλ. Σακκελίω ν ο ς, Πατρμ. Βιβλ., σελ. 15 - 16 καὶ R. J a n i n, La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin, τόμ. Γ', Les églises et les monastères, Παρίσιοι 1953, σελ. 441 - 442, ἔνθα καὶ μνεῖα ἄλλων χειρογράφων φερόντων τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία). Κατὰ τὸ ἄνωτέρω ἐπίγραμμα ἐγράφη ἀκολούθως (φ. 311) καὶ τὸ ἐξῆς τρίστιχον εἰς βυζαντινὸν δωδεκασύλλαβον ἐπίσης :

*Νῦν δὲ τυγχάνει τῆς Μονῆς τῆς ἐν Πάτμῳ
 ἀρχαῖκή δὲ κλησὶς τῆς Μονῆς Ἰωάννου
 δς καὶ τῆς βροντῆς γόνος κέκληται οὗτος (sic).*

4. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ πολλῶν καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ καλῶς φιλοτεχνηθέντων ἀρχικῶν γραμμάτων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Δ. ΚΟΜΙΝΗΣ